

Medlemsblad

Utgave 4/2023 Årgang 30

Frogn - Drøbak - Oscarsborg

MEDLEMSBLAD

for Slekt og Data
Oslo/Akershus
Utkommer med
4 nummer pr. år

ABONNEMENT

for bibliotek og lignende
institusjoner kan abonnement
tegnes for kr. 600,- pr. år

ANNONSER

Send e-post til
red@oa.slektogdata.no

SLEKT OG DATA

Oslo/Akershus
Øvre Slottsgate 2 B
0157 Oslo
www.slektogdata.no/oa

REDAKTØR

Else Edvinsen Granum
red@oa.slektogdata.no

OPPLAG

100

TRYKK

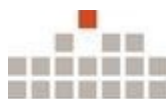
Kraft Digitalprint

FORSIDEBILDE

«NISSE»

HJEMMESIDE

<https://slektogdata.no/oa>

SLEKT OG DATA
OSLO/AKERSHUS

- 2 Innhold
- 3 Leder
- 4 Frogn
- 5 Den første bosetningen
- 8 Tregaarden – Julehuset
- 9 Drøbak var et strategisk viktig sted....
- 12 Oscarsborg
- 14 Frogn og kirkene
- 16 Drøbaks kirke
- 18 Ringgården
- 19 Hospitalet
- 20 Solgry
- 21 Frogns kirker
- 22 Avistegnerens hus
- 26 Her kan du søke etter slekt i Frogn
- 27 Noen av mine første juleminner
- 29 Et KrAft-tak endelig i mål
- 30 Andreas Amundsen og Mathilde Rosalie
Johannesdatter
- 34 Oldemor Julie og huset på Romsåssletta
- 37 Snart 90!
- 39 Rakfisk og slektsgransking
- 41 Norsk Maritimt Museum – «Mennesket og
havet – museet og samlingene»
- 43 «Da julenissen kom med Amerikabåten»
- 45 Aktiviteter i Oslo/Akershus
- 47 Styret i Slekt og Data Oslo/Akershus

En barndoms Jul

Det jeg husker av min barndoms Jul er knytta til mine år i Valdres, der jeg bodde mellom 1969 og 1982, fra jeg var seks til nitten år gammel. Kanskje er det prega av vi stort sett velger å huske det positive, og hvitmaler og pynter på tilværelsen slik vi husker den. Minnet er uansett mitt, og det er noe vi kan kanskje kan dele med våre etterkommere.

Jeg husker kulde og klarvær, noen ganger ned i -40 °, skulle vi noe sted fikk vi i mange tilfeller ta oss dit selv, noe som ikke var helt uten risiko når vi tok sparkstøttingen i nedoverbakke 500 meter i høy fart. Det var ikke uvanlig at både nesen og anna som tilfeldigvis stakk fram var kritthvit når vi kom inn. Jeg kjenner fortsatt denne følelsen i dag når snoen biter her i Oslo. I skrivende stund ser jeg ut av vinduet og gjenopplever lyset fra den tida, selv om snødekket er minimalt. Jeg syns det et vakkert bilde. Vi laga snøengler i nysnøen.

Mye fokus lå på maten og kosen som vi alle så fram til. Kjøkkenet ble vaska ned tidlig i Advent. Mamma bakte pepperkaker, sirupsnipper, goro og andre tørre kaker, vi måtte ha krumkaker til moltekremen. Det tørre kakene var ikke alltid våre favoritter, i det minste ble det mye god fuglemat etter nyttår var over. Det ble ikke

Jul uten mammas favoritterte. Lammerull ble krydra og satt under press. I min familie besto julemiddagen av ribbe, medisterpølse, poteter og surkål. Det var viktig med rikelig med sky. Seinere i Julia var det alltid populært å spise kald ribbe til en lang frokost. Mamma satte Tomtebrygg før Jul.

Vi kom opprinnelig nordfra, alle tre brødre var født i Tromsø. På søttallet var det ikke vanlig med edelgran, de som solgte juletrær hadde hugst fra egen skog, enten gran eller furu. Hos oss var det vanlig å se seg ut et tre på tomta og hugge det noen dager før Jul. Vi foretrakk ofte furu som også var vanligste tresorten der vi kom fra. I dag går det dessverre i plast, men det bør fortsatt være et tre i stua der vi feirer.

Det var nok en utfordring å ha tre utålmodige gutter rett før Jul. Juletreet ble pynta Lille Julaften og da kom også noen julehefter fram. Smørbukk, Vangsgutane og Stomperud var nok de mest vanlige hos oss. Vi kroa oss i sofaen med klementiner og litt sjokolade.

Ble vi for urolige, fikk vi lov å åpne en pakke på Julaftens morgen. Da valgte vi ofte en hard pakke med håp om at det var en bok eller Lego vi kunne fylle tida med.

Begge mine foreldre jobbet, pappa var sykepleier og mamma hjelpepleier på samme sykehjemmet. På Julaften var vi ofte på sykehjemmet og deltok i en liten samling for de eldre, gjerne med Juleevangeliet i sentrum med noen salmer til. Alle de gamle skulle ha julegaver, uansett om de hadde noen nære og kjære som sørget for det. Hvis ikke, så fantes det alltid en råd, et par strikkasokker var alltid en glede å få.

Å dele slike minner er viktige, våre barn og barnebarn har nok en del av de samme tradisjonene, men kanskje en del av de er erstatta med nye, andre kulturer og nasjoner har jo egne ting som er særegne i Julia. Vi skal ikke lenger til nabolandene våre for å se det. Svenskene feirer med julskinka, prinskorv og Janssons frästelse. Dansken er glad i sin Juleand. Selv i Norge finns det forskjeller, juletorsk, pinnekjøtt og lutefisk. Hva er dine tradisjoner?

Bruk gjerne Julia til å tenke over da og nå! Kanskje du gjør som meg, skriver litt ned og blir oppmerksom på fortida og hvordan den har forma oss.

God Jul fra oss i Slekt og Data Oslo/Akershus!

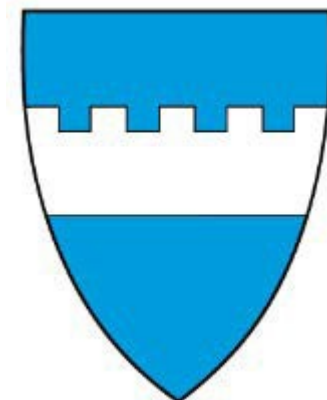
ANNE GULLIKSEN

FROGN

Frogn kommune er en del av Follo kommunene som ligger mellom Oslofjorden i vest og den innerste delen av Bunnefjorden og innsjøen Årungen i øst, og kommunen er en del av Viken fylke.

Froen gård var i sagatiden en kongsgård og kommunens navn har sin opprinnelse i gården rett øst for Frogn kirke.

Navnet kommer av den norrøne formen Fraun, trolig opprinnelig Frauðn av frauð, som betyr grøderik jord som henspiller til hvor fruktbar jorda er i dette området.

Figur 1: Froen gård. Tillatelse gitt av forgraf Berit Rønsen, Riksantikvaren

Biskop Jens Nielssønn kalte gården Froen kirke i sine visitasbøker fra 1574-1598. Froen gård er en av flere gårder i kommunen der navnet tyder på at de ble rydda svært tidlig.

Like viktig som våre forfedre er omgivelsene de bodde i.

I Frogn finner vi mange fornminner som Frogn historielag i samarbeid med historielagene i Follo har dokumentert restene av. I ytterkanten av Froen gård lå Årungen vassdraget som hørte til gården på 1600-tallet. Fra 1800-tallet hadde oppsitterne både sager og møller i drift her.

DEN FØRSTE BOSETNINGEN

Da befinner vi oss i eldre steinalder og Nøstvedt-tiden 5000-3000 år f.kr. De første menneskene som kom til Frogn, kom sjøveien. De padlet inn mellom øyene, Frogn-øya, Nesodd-øya og mange småøyer. Alt som i dag ligger lavere enn 50-60 m.o.h, var da oversvømt av havvann fordi strandlinjen lå 50-60 m høyere enn i dag.

Vi har funnet spor etter folk etter siste istid både i nord og syd og midt i Frogn. Vi har funnet noen av redskapene deres, særlig økser av stein, både ved Solberg og ved Glenne, på Froen, Tverrkjegla og ved nordre Digerud, men vi vet ikke om det har vært bosetning før, men dette er de første beboere i Frogn etter istiden vi har funnet spor etter.

Dersom vi går ut ifra de eldste navnene vet vi at det har bodd folk i Frogn i mer enn 2000 år tilbake og navnet på gården kan fortelle når gården ble til. De første gårdene har usammensatte naturnavn som Berg, Dal, Heer (hædir, flertall av hæl som betyr høyde). Men ikke alle navn er enkelt å forklare, som for eksempel Haver som har en sammenheng med hefja, heve, løfte.

Landskapet ga opprinnelsen til navn og andre usammensatte gamle gårdsnavn har sin opprinnelse i navn på elver og bekker som snor seg gjennom landskapet. Eksempler på dette er Bjerke gårdene (elven Bjerka) Elle (elvenavn som Elda; ild. Iskaldt vann sved som ild.

De første menneskene som kom til Frogn, kom sjøveien. Den gang var strandlinjen et sted mellom 50-60 m høyere enn i dag, og funn av redskap er funnet ved Solberg i syd, Glenne i nord, på Froen og på nordre Digerud.

I nabokommunen Ås lenger inn i landet. Boplassen ligger ved Pollevannet på gården som heter Nøstvedt og kalles Nøstvedkulturen, og er den første dokumenterte boplassen til kystjegerne.

Da hvitekryst kom til landet

Vi vet at det forgikk rydding av gårdene i Norge i Vikingtiden fra 800/1000 til ca. 1350. I Frogn økte navnegårdene med 21 stykker som var 30% av det antall gårder frem til ca. 1350.

Det må ha vært klimaendringer som har bidratt til et bedre jordbruk med velstand og økende folketall.

Det er i dette tidsrom at Norge utvikler seg til en sterk middelalder stat på linje med andre europeiske stater. Når det var mulig å rydde seg en gård i skogen i Frogn for 1000 år siden, ligger det nær å spørre: hvem rådde over jord og skog? Hvordan levde disse Frognboere?

Det var den beste jorda, den mest lettdrevne og fruktbare, som var grunnlaget for de eldste gårdene, eller urgårdene som de også kalles. Vi vet litt om hvordan livet var på denne tiden i Norge. Jordfunn og gravfunn forteller om kamputstyr, om gårdsredskap, klær og utstyr til husholdningen.

Rigstula

I "Rigstula" er det bonden og hans kone som råder for gården, dens drift og avkastning. Trellene gjør arbeidet. Jarlen er kriger og jeger. Dette samfunnet var lagdelt med trellene som de arbeidende, bøndene som forvaltere, dvs. planleggere og dem som rådet over det som ble produsert. Jarlens rolle i dette samfunn var krigerens, eller den som verger mot overfall og var leder i krig. Vi kjenner ikke jarler fra Frogn, heller ikke noen fra den sikkert tallrike trelleflokken. Men noe viktig forteller "Rigstula", nemlig om hvordan man trodde samfunnet var blitt til og om slik det skulle være. Derfor er det ikke meningsløst å la det fortelle litt om dagliglivet og samfunnsordningen på denne tid.

Fra enkelte gårdsnavn kjenner vi navnet på enkelte bønder. Vi vet at noen gårder er meget

gamle bosteder, og noen er blitt ryddet akkurat i denne tiden og noen hundreår fremover.

Det er ikke sannsynlig at nybrottsmannen har kjøpt et stykke nybrottsland, og sannsynligere er det at han har fått utmarkstykket som gave, eller bonden har anvist ham det til seg og sine når det er blitt for mange munner å mette hjemme på den gamle gården.

Rydningssmannen kunne være en slektning eller en frigjort trell. Det hendte også at den store, gamle gården ble delt uten at nye gårdsnavn ble tatt i bruk. Dal f.eks. kan bli både til Norddal, Sønstedal og ja, flere daler enn det.

Vi har funnet spor etter folk etter siste istid både i nord og syd og midt i Frogn. Ved Solberg, ved Glenne, på Froen, Tverrkjegla og ved nordre Digerud er funn fra redskapene deres, særlig økser av stein, men vi vet ikke om disse første sporene vi har funnet er fra de første beboere i Frogn etter istiden.

Spor etter boplass i Østfold er ca. 4000 år eldre enn funnene i Frogn. Vi tror at de kom fra Syd-Sverige, som den gang var fastland sammen med Danmark eller fra det fastlandet som i dag er en del av Nordsjøen sydvest for Danmark.

Egentlig vet vi ikke sikkert hva slags farkoster de kom med, for ingen av dem er bevart. Vi går ut ifra at det har vært skinnbåter, kanoer av uthulte trestammer eller flåter av sammenbundne trestammer. De tok nok ikke reisen fra syd i et strekk. Det kan ha gått tusener av år fra de brøt opp og dro nordover, før de kom til Frogn og Ås.

Men vi vet at pælemarken har vært et stort problem for de som ferdes i saltvann. Dette beskrives i «Erik den Rødes saga» om Bjarne Grimolsøns skibbrudd. Etter loddkastingen sier sagnet at de som ble igjen i den markspiste båten druknet og de som kom seg til Dublin kunne fortelle historien.

Figur 2: Bjarne Grimolsøns skibbrudd. Christian Krogh illustrerer det slik

«Bjarne Grimolsøns Skib blev drevet ud i Irlandshavet og kom i en Maddik-sjø; de visste ikke Ordet af, førend de mærkede, at Skibet var ormstakket og dynkefærdigt. De døftede nu, hvad de skulde finde paa for Redningsmiddel. De havde en Efterbaad, som var smurt med Sæltjære; man siger, at Skjælmaddiken ikke trænger gennem det Træ som er smurt med sæltjære. Det blev de fleste Mænds mening og Raad at man skulle tage op i Baaden efter Lodkastning og ikke efter Anseelse. Enhver af dem, som var der ville i Baaden, men kunde ikke rumme dem alle, derfor måtte de følge hans Raad.....».

Det er i Ås at den første boplassen til dette kystjeger- folket er funnet. Den ligger ved Sjøskogen på en gård som heter Nøstvet, like ved Pollevannet. Alt som særpreger dette folket, kalles Nøstvetkulturen, enten vi finner spor etter dem i vest eller øst for Oslofjorden, eller på Vestlandet, som på Hesperiholmen ved Bømlo.

De levde i flokker på fra ca. 25 til 100 mennesker. De trengte et stort område å leve av, for de brukte det viltet og de havdyrene (både sel og fisk) de fanget, til mat, redskaper, klær og hus. Området de måtte ha for å livberge seg, var kanskje 25 km², kanskje 100 km² pr. person. Det kom an på hvor meget det var å jakte på der. Og det var igjen avhengig av vegetasjonen, og av hvor kaldt eller varmt det var gjennom hele året.

Vi vet hva slags planter og trær det vokste her i Frogn på denne tiden. Blomsterstøvet eller pollenet er blitt bevart i myrene. Hver plante har sitt spesielle pollen, så på grunn av

pollenet kan botanikerne finne ut hvilke planter som vokste for flere tusen år siden da pollenet blåste ned i myrene, og slik kan de fortelle hva slags klima det var. For hver enkelt plante har egne krav til fuktighet. De har også en øvre og nedre grense for hva de tåler av kulde og på denne måten vet vi nokså nøyaktig hvordan planteveksten var i Nøstvettiden, og hvordan klimaet var. I årets varmeste måned var gjennomsnittstemperaturen 2 grader høyere enn i dag. Ellers ville ikke mistelteinen og bergflette (vill eføy) kunne ha vokst her.

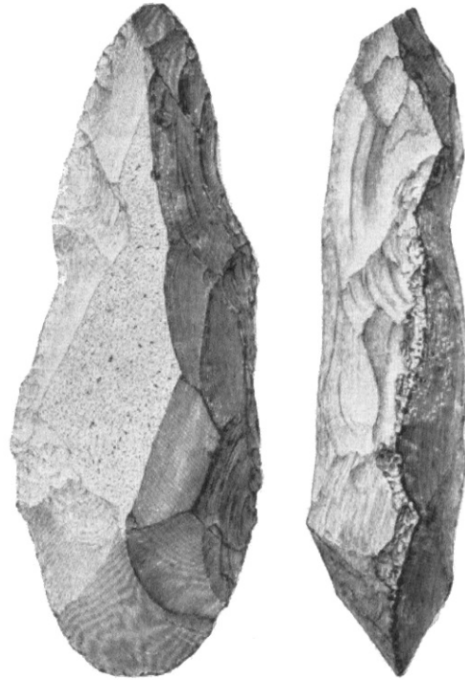
Det er bare øksene av stein som er igjen etter Nøstvetjegerne, og steinen er tatt ut av i Frogn. Landet var dekket av furuskog, som etter hvert gikk over til eikeblandingsskog med svartor, alm og lind. Bergfletten hang som trolske lianer på trærne. Ulv, bjørn, rev, gaupe, hare, ekorn, bever, mår og røyskatt fant både ly og mat i skog og lund. Elg og hjort var verdt å jakte på for kjøttets skyld, villsvinet likeså.

Nøstvetjegerne er også blitt kalt saltvannsjegere. Det betyr at de bodde like ved havet og levde vel så meget av hva det ga av fisk, fugl og skjell som av skogens ville dyr. Funn fra boplasser i huler gjør at vi vet hva de spiste, og hund var det første tamdyret de hadde som kunne varsle om villdyr og spore viltet.

Kan vi forestille oss Frogn i årene 5000 til 4000 f.Kr.? I tankene kan vi ta en padletur mellom øyene. Kanskje vi kan få en skikkelig flyndre over Ullerudsletta, eller en gråsel ved Hallangen. I eikeskogen over Hareåsen grynter en villsvinfamilie. Jo, det kan bli litt av et festmåltid: Hvis ikke bjørn, ulv eller gaupe forsyner seg av både jeger og vilt.

Kilder: - Greta Kristiansens lokalhistorie

- *Erik den rødes saga*
- *Frogn historielag*
- *Björg Andersen*
- *Anne Gulliksen*
- *bilde Wikipedia*

TREGAARDEN JULEHUSET

Tregaarden julehus er et hus fylt med nisser og julepynt. Ekteparet Eva og Willy Johansen kjøpte det gamle bedehuset, restaurerte og bygget det om før de åpnet det som på folkemunne ble kalt «Johansens åpenbaring». Ekteparet planla helårssalg av nisser og det har det gjort helt siden 1988, og er den mest besøkte forretning i Drøbak som bidrar med besøk fra alle verdens kanter.

Drøbak ble gikk fra kjøpstad til å bli turistby og nissenes by.

Når du kommer kjørende inn til Drøbak sentrum vil du legge merke til et nisseskilt. I Drøbak har vi nisser som stadig løper over veien. Vi som bor her, har blitt vant til det. De er så hyppig ute at Statens vegvesen så seg nødt til å gi få satt opp fareskiltene.

For over hundre år siden begynte amerikanske barn å sende ønskelister til Santa Claus og lenge viste ikke de postansatte hva de skulle gjøre med slike brev. I England mente mange at nissen bodde i Norge og brevene kom til turistsjefen i Oslo. Eva og Willy drev derfor også Julenissens postkontor med Tom Kristiansen (tidligere turistsjef) som julenisse.

Julehuset bidrar til handelsstandens Nissejakt med 42 stolper. Oppstart første søndag i advent og den varer ut desember.

Figur 3: Da nissene hadde "strandhogg" på Lehmannsbrygga

DRØBAK VAR ET STRATEGISK VIKTIG STED I FOLLO BYGDEN

Drøbak er et av de små stedene og som omtales som den nordligste sørlandsbyen. Tett i tett ligger små hvitmalte trehus mellom fjellknausene med en liten hageflekk og et tregjerde imellom. De er ofte plassert tilfeldig, men det danner en helhet som skyldes at det er tatt hensyn til den lokale byggeskikken.

Drøbak har mange fordeler som korte avstander til nærbutikken og naboer. Topografien er variert, og det er mange korte og til dels kronglete veier slik at trafikken ikke dominerer. Da forsvarsanleggene stod ferdig på slutten av 1800-tallet var Drøbak en garnisonsby med et godt utvalg av alle slags butikker og håndverkere.

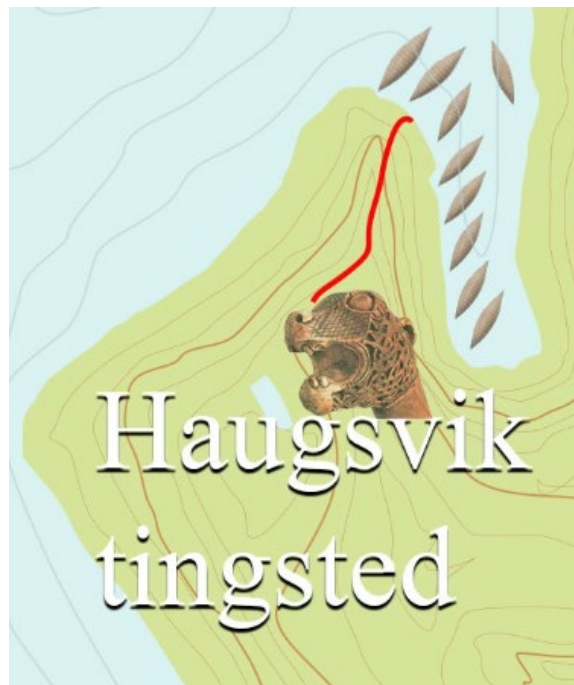
På 1500 tallet bodde det bare tre familier i Drøbak og de var fiskere. Drøbak-eiendommen gikk fra Husvik i nord til Vennebekkstrand i syd. Omtrent ved Jørnsebakken begynnelse. Gjennom 1600-tallet økte trelasteksporten og Drøbak lå strategisk til for både last og transport. I vinterhalvåret frøys også Oslofjorden igjen og varer til Oslo ble fraktet med hest og slede opp bakkene, forbi Frogn kirke til Bunnefjorden og videre fra Nesset over isen til Christiania. Derav kom navnet Vinterbro.

Vest for festningen ligger Berg-holmen og i nord ligger Håøya, som er Oslofjordens største og høyeste øy. Follonavnet kommer av Folden, som er det urnorske navnet på Oslofjorden, som betyr lysning, åpen plass eller engslette med vann.

Allerede på 1200-tallet var det et tingsted her som er godt beskrevet i historien etter at bøndene på Husvik drepte baglerhøvdingen Ragnvald Hallkjellsson da de møtte på tingstedet. Ragnvald var forflyttet fra Romerike til Follo og han hadde ord på seg til å være en hard innkrever, og Follo-bøndene tok ingen sjanser. Fire år etter kom hertug Skule med sine menn til Husvik. Skule og baglerhøvdingen Gregorius Jonsson brente en stor del av bebyggelsen i Follo. I tillegg måtte Follo-bøndene betale en stor skattebot.

På 1200- og 1300-tallet var tingstedet Husvik at alle rettslige avgjørelser ble tatt i private og

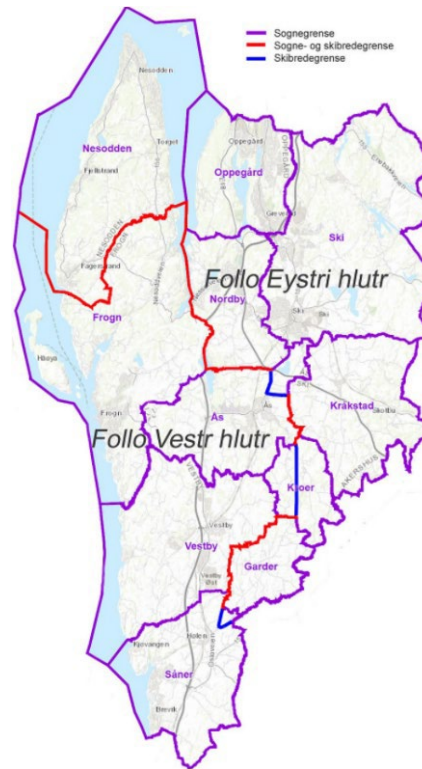
offentlige saker, og der kongebrev ble gjort kjent. Her håndhevet de loven og bestemte hvor store straffene skulle være. Avgjørelsene ble gjort ved våpentak, som ble markert ved at bonden slo spydet sitt mot skjoldet slik at alle kunne høre at han var enig. Avgjørelsen var endelig ved 2/3 flertall

Før Norge ble samlet i et monarki kaldt «det Norske Riges Foreining» under ledelse av kong Harald Hårfagre, er det kjent at nesten ethvert fylke i landet var en egen uavhengig stat, som hadde sin egen høvding. Han regjerte det nesten fullkomment med utøvelse av enevoldsmakt. Slike småkongedømmer var det over hele landet, og de var inndelt i lagdommer, lagsogn, skipreider og sysler.

Gulatingen ivaretok allemannsrettens behov for ferdsel. Der det var naturlig å bli fraktet over vann fordi det tok lang tid å reise rundt, skulle det ansettes en offentlig fergemann. Slik ble Sundbrygga det offentlige fergestedet i Drøbak gjennom flere hundre år.

På Husvik lå også Sjøforsvaret (Leidangen), antagelig slik det er markert innerst i bukten. Det var «Håkon den gode» sønn av Harald Hårfagre ønsket å beskytte alle fangstområder og fiskeressurser langs hele norskekysten derfor sendte han sine sønner til den engelske kongen Adelstein for å lære statsmannskunst. Sønnen Håkon ble boende der i fem år og oppholdet må ha satt spor fordi samtiden kalte ham «Håkon den gode». Håkon bidro sterkt til farens samling av Norge og organisering av sjøforsvaret. Follo var inndelt i Skipreider og lagdommer. Follo gikk grensene slik kartet viser, og selv om reidene i Follo kan virke tilfeldig så er, ifølge Asgaut Steinnes avhandling fra 1933 om skipreidene, antallet menn i de to reidene omtrent likt. Bøndene skulle bidra med tømmer til båtene. Skipet var flatbunnet, ca. 20 meter langt med 20 m seil, 20-25 seter med plass til to roere i hver side og 40 årer. Mannskapet bestod av frie menn, hærfører, skipper, kokk og roere (krigere). Det var omtrent 100 mann som skulle «bo» sammen i to til tre måneder når de dro på tokt. Maten og samspillet ble avgjørende for ferden. Kokken var like viktig som skipperen når de skulle på tokt. Når ferden var avsluttet, skulle seilene skylles og båten dras gjennom ferskvann for å ta livet av pælemarken. Deretter ble den plassert i et overbygget naust. Vinteren brukte de til å reparere skader. Seilet ble ofte plassert til tørk i en av områdets kirker.

På 1600 tallet ble overfarten av kongens menn viktig for strandstedet Drøbak som lå under Ås prestegjeld. Til enhver tid skulle kongens menn skaffes hus og mat når de kom farende.

nærheten av fergestedet på begge sider av sundet. Slik lå fergestedet helt til det ble Sundmannen og rorkarler bodde like in besluttet at utbyggingen av forsvarsanlegget på Kaholmene skulle starte og bryggen skulle være en del av forsvarsanlegget i Drøbaksundet.

Kong Christian IV bestemte allerede på 1600-tallet at hovedveien fra Ås til Drøbak skulle oppgraderes til Kongevei, og det skulle anlegges forsvarstillinger på Husvik og Kaholmene. Noen år etter ble det oppført et blokkhus på Kopås og søndre Kaholmen. Blokkhuset på Kaholmen var starten på det som senere ble Oscarsborg festning.

Sundbrygga lå rett innenfor på fastlandet og ble det første offentlige fergestedet i Drøbak. Den ligger på Husvik og her fraktet Frogn bøndene tømmer til utskiping som oftest til England eller Holland.

Da tollstedet Sand ble opprettet på 1600-tallet økte behovet for en fast fergeforbindelse mellom Sand og Drøbak. Morten Lauritsen bodde på Sand og hadde søkt om å få overta tollstillingen da den tolleren på Sand skulle fratre sin stilling.

Figur 4 Ramm og Juell. Kart fra 1800

Tollstedet ble flyttet fra Sand til Drøbak pga beliggenheten og værforholdene. Det var lunere på Drøbaksiden.

Da hadde skipsfarten og handelsvirksomheten i mange år bidratt til at stedet fikk kjøpstadsrettigheter og det var ikke lengre et ladested under Christiania.

I vinterhalvåret var indre Oslofjord islagt og varer til Oslo ble losset på slede i Drøbak og fraktet opp bakkene og videre mot Frogn kirke og ned til Bunnefjorden. Derfra på slede inn til Oslo. Derav navnet fikk Vinterbro ved Neset sitt navn.

På slutten av 1700-tallet hadde ladeplassen Drøbak kun 7-800 innbyggere. I 1801 hadde det økt til 1093 innbyggere. I 1835 var det 1314 og i 1845 var det økt til 1350.

Økning i folketall bidro til at Drøbak hadde både fått kjøpstadsrettigheter den 20. august 1842 og var blitt den første byen i Akershus. Grensen til byen ble satt ved Kongelig resolusjon den 5. april 1843.

Sysla og Amtsinndelingen kom ved innføringen av eneveldet i 1660 og området rundt Oslo het Oslo Viken. Småkongedømmet Vingulmork var Aker, Oslo, Follo, Østfold og Hurumlandet.

Det sies at det var hollenderne som ga Drøbak sitt navn. Da de skulle kjøpe tømmer, måtte de opp alle de drøye bakkene for å komme inn i Frogn- bygden for å hente tømmeret.

Allerede fra middelalderen var det pålagt fergeforbindelse mellom Drøbak og Færgestad på Hurumsiden. Det var ansatt fergemenn på begge sider av sundet.

I 1900 var det 2335 innbyggere i Drøbak. Folketellingene viser at mye er knyttet til utbyggingen av festningsanleggene på Seiersten og Kaholmene. Den store økningen var i stor grad knyttet til arbeidene på festningsanlegget. Svenske arbeidere kom Drøbak for å få jobb og mange jobbet kun for kost og losji.

Da det ble fart i arbeidene på festningsanleggene og vi kan vi se i bybildet og folketellingene at det dukket opp alle typer håndverkere som urmakere, brillemaker/optiker, skreddere, skomakere. En mengde unge menn tok svennebrev som baker, snekker, skomaker eller smed. Unge kvinner var syersker, modister eller drev egen butikk.

I Drøbak var det etter 1910 flere tannleger i sentrum enn det det er i dag.

På 1950 tallet ble eiendommen rundt kirken lagt ut for salg og Drøbak kommunen sikret seg strandeieendommen til offentlig bruk.

OSCARSBORG

I 2005 feiret vi 100 års jubileum for Norges selvstendighet fra svensken. I Drøbak finner du mange familier som har sine røtter fra Sverige.

Allerede på 1600-tallet bestemte Christian IV at det var en strategisk plassering å ha forsvarsanlegg på Kaholmene. Blokkhus ble oppført i 1643 og var plassert på søndre Kaholmen og en på Kopås.

I 1840 startet de forberedende arbeidene og Sundbryggen som lå på landsiden skulle være fergestedet til festningen. Byggetrinn I stod ferdig i 1848 og Theodor Christian Broch var arkitekten.

Arbeidene med festningsanlegget fortsatte og i allerede i 1864 hadde det vært en rivende utvikling og man anså anlegget som foreldet. Forsvarsevnen mot Landsiden var for dårlig. Festningens artilleriskole opprettet, og befal ble utdannet. Kanonene Moses, Aron og Josva var en gave fra den Engelske kongen og var allerede foreldet da den var plassert. På 1870-tallet bevilget Stortinget midler til å bygge en undervanns mur.

På den tiden ble det en stor arbeidsinnvandring til Norge. Flere arbeidet kun for mat og losji og de fleste ble boende her etter end avtale.

I 1895 ble Wilhelm Olsson forsvarsminister og han bidro til å forsterke anleggene på Håøya og i Drøbak. I 1901 står torpedobatteriet ferdig og venter på å bli brukt. Selv om festningsanleggene var foreldet så bidro de til å senke Blücher den 9. april 1940. Det førte med seg at festningsanleggene skulle bli hørt for all framtid.

Den eneste gang festningen var i strid var den 9.april 1940. Det var kun to navnesøstre som ble drept splintene fra bombingene av Blücher ellers kunne man bare melde om materielle skader. Kommandanten meldte at piano hadde flyttet seg litt under bombingene.

Golfkrigen endret synet på det moderne kystforsvaret og stasjonære stillinger må vike for mobile løsninger. Den 28. juni 2002 gikk kommandanten av og den 8. mai 2003 besluttet Stortinget igjen at festningen skulle ha en kommandant og festningen skulle drives som et museum.

Utsikt fra H-øya mot Oscarsborg, nordre og søndre Kaholmen

Kommandantboligen ca. 1915

Kommandantboligen 9. april 1940.
Da tok Wehrmacht over festningen og den ble en del
av forsvaret av Oslo.

Under:
H-øya og Oscarsborg sett fra
Jørnsebakken syd i Drøbak.

Etter at den tyske krysseren Blücher ble senket i
Drøbaksundet den 9. april, ble Drøbak og
Oscarsborg satt på verdenskartet.
Slaget om Oslofjord har gjort at Drøbak har flere
hundre tusen besøkende hvert år som skal besøke
festningsanlegget i Drøbaksundet.

Figur 5: Gamle Frogn kirke innviet 23.11.1859

FROGN og KIRKENE

Kilder viser at de første kirker som ble bygget, var ofte høgendes-kirker eller bekvemlighetskirker. En stormann påtok seg å bygge kirke og underholde prest på gården sin.

Vedkommende kirkebygger kunne være han som sto for hovet fra gammelt av. Eller han kunne være den som ble kongens betrodde mann som lokal leder. Kongen selv kunne også bygge en kirke på den kongsgården han hadde i distriktet, og som var erobret tidligere fra den lokale høvding.

Frogn kirke er den eldste av kirkene og som nevnt har Frogn sitt navn fra Fron gård, men når samlet folk i Frogn seg til den første kristne gudstjeneste?

Det vet vi ikke, men vi vet at Olav den Hellige falt på Stiklestad i 1030, og siden Norge ble et kristent land bruker man dette året som et middel for å fastsette overgangen fra en utvikling som understreker en viktig hendelse til et trosskift fra hedenskapens mange guder til den ene kristne Gud. De eldre kirkene hadde vanligvis en stablet steinmur som omkranset kirken.

I dag er det fortsatt rester av dem både på det gamle og nye kirkestedet. På 1800-tallet ble det vanlig med tømret gjerde og Frogn kirke omkranses i dag av både stein, tre og smijerns gjerde.

Etter reformasjonen ble Frogn kirke anneks lagt til Ås og etter 1823 ble Frogn kirke anneks lagt til Drøbak. Etter at kirken ble solgt til Frogn kommunen ble den revet i 1857-58. Da ble kistene som lå under kirken begravet i en fellesgrav sørvest på kirkegården. Kirken bygget et gravkapell og i sørvest som senere ble erstattet med et lite hus med bårerom. Familien Brandt som eide Fron går har på sørsiden av Kirkeveien et gravfelt for familien Darre Brandt som bodde på gården i flere generasjoner. I 1859 ble det bygget en ny tømmerkirke (se under) som stod på dagens kirkested og den ble innviet i november samme år. Kirken fikk ny altertavle i 1884 og stod en døpefont fra middelalderen av kleberstein.

De eldre kirkene hadde vanligvis en stablet steinmur som omkranset kirken. I dag er det fortsatt rester av muren både på det gamle og nye kirkestedet. Rund kirken var det på 1800-tallet vanlig med tømret gjerde og Frogn kirke omkranses i dag av både stein, tre og smijerns gjerde.

Etter at kirken ble påtent i 4. juni 1994 ble dagens kirke oppført. Nye Frogn kirke ble tegnet av Erik Anker og innviet i 1999 av biskop Ole Christian Kvarme, og kirken har hovedtrekkene til den gamle kirken, men er en moderne kirke med enklere og sterkere konstruksjon. Kirken har 240 sitteplasser og Eva Carlberg Westelius har utført alterbilde. Den gamle døpefonten av kleberstein ble renset og satt sammen igjen.

I 2016 ble Smia flerbrukshus innviet og foruten kirkekontor og aktivitetsrom inneholder det et lite kapell. Det er plassert i knutepunktet på Dylrøkke.

Begravelser har i både Frogn og Drøbak funnet sted både i kirken, i kapellet og på kirkegården.

Frogn annekskirke skulle ha en årlig erstatning på 20 rdlr for dens tap av inntekter. I 1934 ble beløpet 64 kr årlig og ble kalt lysholdspenger.

Figur 8: Nye Frogn kirke innviet 2012

Figur 9: Drøbak gamle kapellet er revet

En gravferd i Drøbak ca. 1900

Figur 7: illustrasjon av Øyvind Enerhaugen.

Likvognen kjørte vognmann Armand John Wollbraaten. I tillegg til å være vognmann drev han vare og turbiltransport/flyttebyrå. Han hadde ansvaret for likvognen, som stod plassert i stallen i Damveien. Når sognepresten var bortreist ble vognmann Wollbraaten kontaktet når noen døde, og i eldre tid foregikk begravelsene slik. Når båren kjørte fra hjemmet til gravkapellet, som var plassert nord på kirkegården, stanset all annen trafikk og menn «blottet sine hoder». Likvognen ble trukket av en hest og vognmannen gikk kledd i sort ved siden av hesten og han måtte passe på at hesten gikk sakte nok. Det var uverdig å gå fort.

Etter likvognen fulgte sørgefølget og de nærmeste pårørende gikk rett bak vognen helt til de kom til kapellet. På veien til kirken tok ofte naboer og venner og kastet laurbærblader på veien. Selve likvognen var et pent utført arbeid både av snekker, hjulmaker og smedmester Evensen.

- Gravstedet til dine forfedre.
- Oversikt over gravlagte på ulike gravplasser.
- Bilder av gravminner og gravsteiner.

DRØBAKS KIRKE

Drøbak hadde ingen egen kirke. Stedet lå under Ås prestegjeld og den nærmeste kirken var private Fron annekskirke.

Figur 10: Drøbak kirke

I 1770 startet en deling av de største prestegjeldene og da søkte kjøpmann Niels Carlsen om å få bygge en kirke for egen regning. Dette ble innvilget i 1774 og i 1776 på fastsatte vilkår skulle Carlsen låne kirken 500 rdlr rentefritt i 10 år.

Fron annekskirke skulle ha en årlig erstatning på 20 rdlr for dens tap av inntekter. I 1934 var beløpet 64 kr årlig og ble kalt lysholdspenger. Kirken kostet totalt 6000 rdlr og Niels Carlsens kone og hennes familie bidro med store summer for å få ferdigstilt kirken.

Figur 11: Martha Zachariasdatter

Kirken kostet totalt 6000 rdlr og Niels Carlsens summer for å få ferdigstilt kirken. Kirken ble restaurert i forbindelse med 150 års jubileet i 1926 og malearbeidet ble brakt tilbake til sin opprinnelse av Domenico Erdmann.

Drøbak kirke ligger vakkert til i helligen nær Badeparken i Drøbak. Kirken er en tømmerbygning med kors-arm i hver himmelretning. Vanligvis blir alteret liggende i øst, men terrenget utenfor kirken ligger i bidro til at det ble i vest. Kirken ble kalt vår frelsers kirke og var inspirert av bygningsformen til Oslo domkirke.

Niels Carlsen og hans hustru tok initiativet til oppførelsen av Drøbak kirke, og Marthas familie fra Skien bidro med store midler til kirken.

Figur 12: Niels Carlsen

og venner og kastet laurbærblader på veien. Selve likvognen var et pent utført arbeid både av snekker, hjulmaker og smedmester Evensen

KIRKEGÅRD OG GRAVMINNER DRØBAK KIRKE

Figur 13: Drøbak kirkegård

Figur 14: Familien Carlsens gravsted. Kilde Slekt og data

GRAVMINNEBASEN, SLEKT OG DATA

Om gravminnebasen kan du lese her:
<https://slektogdata.no/gravminner/om-gravminnebasen> Denne hjelper deg med å finne:
Fødsels- og dødsdato til dine forfedre.

Figur 15: Ringgården

RINGGÅRDEN

Nord for Drøbak sentrum ligger det en vakker eiendom som kalles Ringgården etter eieren Frederik Ring.

Opprinnelig var det losoldermann Samuelsen som på 1760-tallet bygget et mindre tømmerhus her. Han var i familie med Marie Ring og da Marie fikk utbetalt en stor sum en stund etter at hennes mann døde brukte hun dem til å kjøpe eiendommen. Hun fikk den skjøttet over i 1822 og hun hadde tenkt på sin yngste sønn som hadde dratt til Sør-Amerika allerede som 16-åring.

Da han var hjemme i 1826 legges planer om overtakelse av eiendommen og antagelig ekteskap med den velstående enken Anna Dorothea Fischer. Han løste handelsbrev den 5.9.1827, og overtok Ringgården etter sin mor ved skjøte tinglyst 6.11.1827.

Overtagelsessummen var 700 speciedaler. Da Fredrik overtok Ringgården, sto der kun et lite hus, med 2 værelser, kjøkken og 2 alkover. Anna og Frederik gifter seg 27. oktober 1827.

Den 10. mars i 1828 dør Marie og da er Frederik allerede i gang med planene om å

flytte hovedveien til fergeleie for å få bygget et avansert og moderne fjøs samt brennevinsbrenneri med kjølevann fra Ringe dammen. Frederik eide også Glosli gård i Frogn derfra fikk han mye av råvarene han trengte.

Frederik Ring var med i oppstarten av Follo sparebank og de holdt hus to ganger i uken i andre etasje på Drøbak hospital før de senere flyttet til Kirkegaten.

I midten av 1850-tallet flytter han til Christiania. Frederik og Anna får sønnen Lorentz Ring som overtar eiendommen. Han bygger på huset, men han flytter til Oslo.

Lorentz datter Astrid Natalia giftet seg med dr. Ragnvald Sverre Morterud som er en god venn av kommandørkaptein Maurits Hansen. Paret fikk tre døtre og hvorav Louise gifter seg med Einar Sunde. I denne perioden ble Ringgården leid ut til Frogn kommune i en 10 års periode, men familien tar nå vare på eiendommen.

HOSPITALET

Figur 16: Drøbak hospital

Initiativet til Hospitalet ble opprettet av enke Anne Palludan. Hun var født i Christiania i 1735 og datter av Rasmus Palludan. I første ekteskap var hun gift med Christen Carlsens som var halvbroren til Niels Carlsen. Christen døde i 1771 og da Otto Friedrich Müllers studier i botanikk brakte ham til Drøbak ble han så betatt da han hørte Annas` orgelspill at han fridde til henne.

Botaniker og Zoolog Otto Friedrich Müller ble i 1772 utnevnt av den danske kongen til å arbeide ferdig bokverket «Flora danica». Dette

Otto døde bare 54 år gammel og Anna testamenterte 500 rd til oppførelse av et aldershjem for 6 fattige enker, og 1000 rd skulle gå til eiendommens avkastning for å bidra til varig drift. Anna døde før hospitalet stod ferdig bygget og hennes tidligere svoger Niels Carlsen og hennes svigerinne Martha Zachariasdatter bidro til ferdigstilling. De fikk bygget en etasje til og totalt kostet bygget 1600 rd og bygget stod ferdig i 1793.

I folketellingen i 1801 står det oppført 6 enker som bor på hospitalet og de er i alderen fra 65-86 år. Første etasje ble forbeholdt enkene og andre etasje kunne anvendes til stedets egen bestemmelse. Den ble derfor inntil 1918 brukt til retts og formannskapslokaler og annet. Hospitalet er nylig gjenåpnet etter noen år med restaurering og i dag er det aktivitetssenter for eldre og huser frivillige organisasjoner.

Figur 17: Jul i Hospitalet

var det første vitenskapelige bokverk over den dansk-norske fauna i seks bind. Han hadde som huslærer for lensgreve Schulins sønn på Frederiksdal vært reisefølge på sønnens dannelsesreise. Da fikk han god anledning til å fordype seg i studiene og knyttet mange kontakter med Europas naturforskere. Müller ble på 1900-tallet fortsatt regnet som Danmarks største naturforsker gjennom tidene. I Drøbak fant han kråkeballen som gjerne filtret seg inn i fiskernes garn. Den fikk navnet Strongylocentrotus Droebachensis Müller

Figur 18: Inskripsjon over døren

Figur 19: Skrivergården, Solgry. Mødre hjem, barnehjem, barnehage og Carlsens familiens hjem på 1800-tallet

SOLGRY

Solgry er den eldste av de store gårdene i Drøbak. Man mener det ble bygget av Ove Jørgensen, strandsitter og gjestgiver i det privilegerte gjestgiveriet i Drøbak. Men det er en Svenn som er fergemann før Ove og det kan ha vært han som bygde den eldste delen av huset. Svenn holdt på som fergemann fra 1614-1646. Bygningen er påbygget mange ganger, men raskest i perioden da Niels og Martha Zachariasdatter Carlsen bodde der.

Det fortelles at hver gang Niels var ute på lengre reiser fikk Martha bygget på en ny fløy. Martha Carlsen solgte gården i 1819 til sorenskriver Ellefsen som igjen solgte den til Thomas Chalmer i 1885. Deretter var det to eiere før Frelsesarmeen kjøpte eiendommen i 1921 og er fortsatt eier. De startet mødre hjem og utdanning av

barnepleiere. I dag er det barnehage og ungdomshjem. Huset er Fredet og veldig godt vedlikeholdt.

Den gang det tilhørte fergetrafikken måtte den som hadde påtatt seg rettighetene frakte folk over fjorden uansett vær og vind. Sundmannen stille med mat og overnatting til enhver tid til kongens menn. I 1614 er det en fergemann som het Svenn. Kildene viser at Ove Jørgensen overtok i 1646 og fikk avtalen fornyet to ganger. I 1681 overtar Kirsten Toller, men i praksis er det Jochum Evertsen som gjør arbeidet og bor i huset.

De som hadde fått avtale om å være fergemenn eller måtte overholde skyssplikten ellers ble de mulktet. Skipper Parr ble i 1814 mulktet fordi han ikke ville

frakte fogden over til Slottet (Fergestedet på Hurumlandet).

Sundmannen var fast ansatt og var pliktig til å stille med overnatting og bevertning til

soldatene når de kom farende. Martha fødte 11 barn, men var allikevel den som ordnet opp i husstell og utbygginger når Niels var ute på sine reiser.

Figur 20: Solgry mot vest

FROGNS KIRKER

Kilder viser at de første kirker som ble bygget, var ofte høgendes-kirker eller bekvemhetskirker. En stormann påtok seg å bygge kirke og underholde prest på gården sin. Vedkommende kirkebygger kunne være han som sto for hovet fra gammelt av. Eller han kunne være den som ble kongens betrodde mann som lokal leder. Kongen selv kunne også bygge en kirke på den kongsgården han hadde i distriktet, og som var erobret tidligere fra den lokale høvding.

I Frogn var det i 1190 var en grenseoppgangsforretning mellom gårdene Bjerke og Froen. Her nevnes sira Asbjørn, husprest på Froen, *og der det var en fastboende prest, var det også gudshus, kapell eller kirke.*

Ifølge tradisjonen skal det ha ligget et kapell på Økern gård bygget under Olav Kyrre.

Huspresten på Froen kan ha forrettet der, men han forrettet sikkert først og fremst i det hus han var knyttet til, nemlig for huslyden på Froen.

Den nåværende kirke ligger der hvor kirken fra 1600-tallet sto. Selve grunnen her er tørr sand, og kirken sto på en grunnmur som ble reparert med sten og kalk i 1663. Muren hadde da vært sviktende i flere tiår. Da kirken ble endret fra stavkirke til tømmer ble belastningen på grunnmuren større.

Vi vet altså intet med sikkerhet om hvor de første kirke- klokkene klang for folk i Frogn. Det kan ha vært der Ås kirke står, det kan ha vært der Frogn kirke står. Men et helt avgrenset kirkesokn og bygd er ikke Frogn ennå. Stenkirkene som omgir Frogn, forteller litt om hvor bispen mente de naturlige møteplassene for bygdene er. Går vi ut fra

dette, vil en del av det nåværende Frogn den gang sokne til Nesodden, en del til Ås og en del til Vestby i tidlig kristen middelalder. Men at kirkeklokkene også den gang klang fra det stedet der den nåværende Frogn kirke ligger,

KIRKEGÅRD OG GRAVMINNER

Begge kirkegårdene i Frogn og Drøbak er utvidet flere ganger, mot syd ca. 1870 og mot nord i 1901, senest mot øst i 1940.

I 1783 nevnes kirkegårdsportalen, som hadde tak båret av stolper.

Kirkegårdsmuren ble oppført etter utvidelsen 1901, men også før den tid var kirkegården

AVISTEGNERNES HUS

I det 18.hundreåret var det i dette huset en av Drøbaks viktigste skips- og kolonialhandler. M&J Schancke var det yngste av de tre handelshusene. Det var stor forargelse blant de to andre handelshusene da Martin sluttet som kontorsjef i Oslo og startet i Drøbak sammen med sin bror Johan som hadde arbeidet en stund som handelsbetjent hos Herføl. Utenfor butikken hang både det norske og danske flagg for Martin var kjøpmann, direktør og dansk konsul. Konsul skulle en riktig kjøpmann være, og det gikk ikke lang tid før kjøpmann Reiersen måtte se seg slått av Schancke, og Hammerstad gikk det også dårlig for. Kundene var Drøbaks befolkning, bønder fra Frogn og seilskutene proviantere. Antagelig var kundene fornøyd med både service og utvalg, som bestod av alt av dagligvarer, bakevarer, vin og brennevin. Alt av utstyr til hus og hjem, kort sagt «alt mellom himmel og jord», faktisk adskillig mer enn en vanlig dagligvarebutikk i dag. Kunstnerne i Drøbak trengte ikke dra til Christiania. De fikk alt de trengte av malersaker, staffelier, lerret og rammer.

Schancke deltok i alt i samfunnet, både lokalt og på Stortinget. Han hadde en ledende rolle i byens offentlige liv, og var ordfører i 12 år, fra 1877-1898. Han arbeidet mye med fattigkommisjonen og behandling av foreldreløse barn som ofte måtte settes bort på Om huset

forteller grenseoppgangsforretningen mellom Bjerke og Frogn oss.

Hvor stor menighet Sira Asbjørn hadde, vet vi imidlertid ikke.

omgitt av mur, ca. 50 m lang. Muren gikk ca. 5 m fra kirkens nordside og ca. 10 m fra kirkens østside, mens den i vest fulgte den nåværende mur.

(Opplysning ved Olav Tveter 1951.)

gårdene i Frogn. Han passet på at de fikk god behandling og skolegang. Barn som var født utenfor ekteskap gjorde han mye for å finne fedrene, og få dem til å sørge for mor og barn. Skancke var overmåte interessert i travsport, han hadde mange hester i sin stall og deltok ofte med 3-4 åringer i 1000 meters løp. Om vinteren kjørte de løp på Årungen eller han kunne ta en tur til Stockholm.

Etter 2. verdenskrig var det fortsatt forretningsdrift i huset, men da var det isenkram, maling og byggevarer. I 1970-årene kjøpte Eva og Willy Johansen butikken etter mange års forfall. De restaurerte den og startet «Tregaarden», med salg av stoffer og utstyr til hjemmet. Etter å ha kjøpt og restaurert Bedehuset flyttet de ut og «Avistegnernes hus» etablerte seg her.

Fredrik Stabel (1914-2001) var en kjent skribent, President for Dusteforbundet, avistegner og humorist som bodde i Drøbak. I 1999 ble det, etter initiativ fra privatpersoner i Drøbak opprettet en stiftelse, «Avistegnernes hus.» Det er et galleri med en permanent utstilling av Stabels bilder og tekster, og skiftende utstillinger av Avistegnere fra innland og utland. Det spiller en stor rolle ved at Drøbak har blitt en friby for avistegnere som er forfulgt i sine hjemland.

I 1869 etablerte Martin Schancke, som skal ha vært modell for Olaf Gulbrandssons kjente figur major von Knarren, sitt handelshus her. Det har "alltid" vært drevet forretning i den vakre Tregaarden, inntil eierne stilte bygningen til disposisjon for ideen om "Fredrik Stabel & AvisTegnernes Hus".

12.06.99 åpnet Fredrik Stabel & AvisTegnernes Hus i Drøbak. Det er et galleri for den som har sansen for øyeblikkets kunst, den elegante strek og den bitende eller humørfylte kommentar til verdens skjeve gang - og for alle som har opplevet eller ønsker å møte det Fredrik Stabelske univers, hvor det glade vanvidd og det absolutte klarsyn hersker

SJØSTJERNE I DAG HAMBORG BRYGGE OPPRINNELIG

Sjøstjerne i dag het Hamborg brygge etter grosserer Hamborg. Hit kom postbåtene Prins Carl og Constitutionen innom og leverte og hentet post. Bryggen er bygget slik at dampskipet lett skulle legge til fordi den var ikke lett å manøvrere.

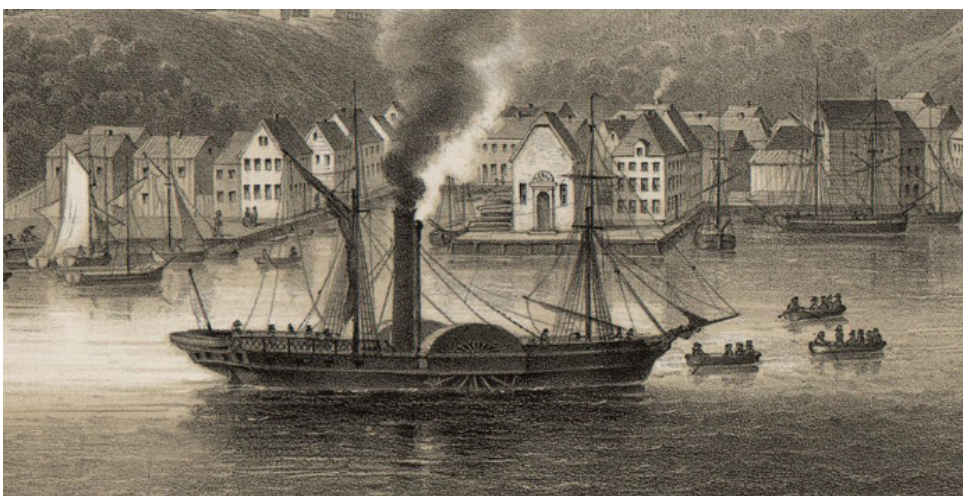
Hamborg brygge ca. 1900. Post ble levert ved dambryggen og posthuset lå i Storgaten. Kolorert bilde og huset med overbygd inngang. Her bodde postmesteren og telegrafene. Bildene viser dampskipsbryggen fra ulike himmelretninger..

Sjøstjernen het opprinnelig Hamborg brygge. Deretter Glennestranda. Bryggen ble bygget slik at hjuldampersen og postbåten Constitutionen og prins Carl kunne legge til med post og passasjerer.

Skisse av Constitutionen i Arendal

Jeg kommer tilbake til hva gjør vi med våre kulturminner eller fornminner?

Forts. Froen gård og kirken som stod der

Fogden bodde på kronens gård og det var hans som skulle kreve inn skatter for lensherren som bodde på Akershus slott og festning. I 1577 er gården blitt fogdgård. Det var en innflytter og som oftest en danske som skulle gjøre jobben med å sørge for at kongen fikk det han hadde krav på av skatter og avgifter. Ofte fikk de tiltrodde flere oppgaver og de var ofte ansette menn i distriktet når de opptre som både lagrettemenn og bøndenes representanter i skattetømmersaker. Grunnen til at oldinger fortsatt oppebar lønn som aktive befalingsmenn, var at aldersbestemmelser og pensjonsrettigheter ikke fantes. Gården og naturhusholdningen er fortsatt det sikreste grunnlaget for det daglige brød.

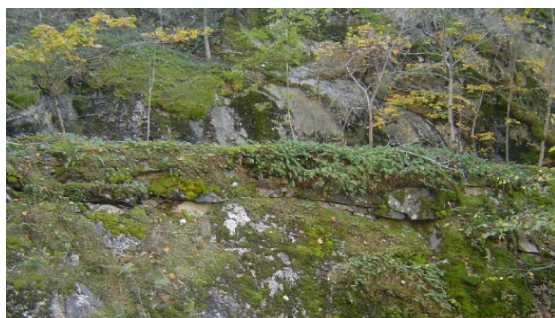
Frogn i tiden etter reformasjonen og frem mot 1660 var en tid med både vekst og omvekslinger. Bygda vokste frem igjen etter Svartedauden. Nye måter å tenke på, nye måter å styre på, og ny maktfordeling innen samfunnet betød meget. Det viste seg at folket

i Frogn fulgte med ettersom mulighetene var der. Når det gjaldt kirkevergen skulle han sørge for at skatter og avgifter kirken kom inn og at de skulle gå til det kirken hadde behov for.

Årungen elva hørte til Froen gård fra 1600-tallet og oppsitterne hadde to sager hvorav den ene lå i fossen og den andre lå lenger opp ved Sagstua i Årungen elva og var demmet opp. Over demningen gikk veien mot øst til Nordby. På 1800-tallet var det tre møller i drift og øvre mølle ble brukt helt 1947. Da brøt dammen sammen i en flom. Bratt opp fra Elven lå Nymølla på Tjuvåsen og ble antagelig bygget i 1801.

Disse møllene var av stor betydning både for bønder og borgere i Ås, Vestby, Frogn og Hvidsten.

Fra teglverket som hadde drift her fra 1890-1937

Figur 17: Akvedukt høyt oppe i lia over Årungselsva.

Da Europaveien skulle bygges i begynnelsen av 2000-tallet ble fornminner i Årungselsva dokumentert. Her var det både teglverk og fra 1600-tallet mølla man korn. Sporene ble kartlagt og restene står der fortsatt.

Det øverste bildet viser en akvedukt høyt oppe i lia og den førte vann ned til turbinen lenger ned.

Figur 18: Rester av den gamle mølla

HER KAN DU SØKE ETTER SLEKT I FROGN

Gårdshistorien

<https://www.nb.no/items/bef6ae04742f1616314f3a6a0546cc74?page=0&searchText=g%C3%A5rdshistorien>

Søk på person i digitalarkivet for Frogn

https://www.digitalarkivet.no/search/persons?s=frogn&event_year_from=&event_year_to=&event_date=&m%5B%5D=0215

Søk på person i digitalarkivet for Drøbak

https://www.digitalarkivet.no/search/persons?s=Dr%C3%B8bak&event_year_from=&event_year_to=&event_date=&m%5B%5D=0203

Frogn bygdebokverk

Bind 1: <https://www.nb.no/items/dd47ea47ca076c314fdc561ea4602cb0?page=0&searchText=frogn%20bygdebokverk>

Bind 2: <https://www.nb.no/items/5eec0d370dca4fe2ccad177958387545?page=0&searchText=frogn%20bygdebokverk>

Bind 3: <https://www.nb.no/items/67d7b8c93eed9a24025f5b9e75255fca?page=0&searchText=frogn%20bygdebokverk>

Bind 4: <https://www.nb.no/items/67d7b8c93eed9a24025f5b9e75255fca?page=0&searchText=frogn%20bygdebokverk>

Frogn historielag, lokalhistorie:

<https://www.frogn-historielag.org/id/1237103293/sidefiler/dokumenter/Gretas-lokalhistorie.pdf>

Folketelling 1865 for 0203 Drøbak

<https://www.nb.no/items/a3dee210c438708585a58a7b094e5794?page=0&searchText=folketelling%20Dr%C3%B8bak>

Folketelling 1875 for 0203 Drøbak

<https://www.nb.no/items/0c5960c35f036bf87e4f3cd2ab4b77ff?page=0&searchText=folketelling%20Dr%C3%B8bak>

Folketelling 1900 for 0203 Drøbak

<https://www.nb.no/items/7286b9f01db161a77b14e04aef95e1fe?page=0&searchText=folketelling%20Dr%C3%B8bak>

Folketelling 1865 for 0215 Frogn

<https://www.nb.no/items/d88aa5d883b8035eab7c28788352b4c6?page=0&searchText=folketelling%20Frogn>

Folketelling 1875 for 0215 Frogn

<https://www.nb.no/items/363e529e90600ff9bcd3db7d86348e06?page=0&searchText=folketelling%20Frogn>

Folketelling 1900 for 0215 Frogn

<https://www.nb.no/items/5648aab15369115c440086f79d68928a?page=0&searchText=folketelling%20Frogn>

Folketellingen 1875 for 0202 Hvitsten

<https://www.nb.no/items/176094c8a250571d22a53f5f05b36a75?page=1&searchText=folketelling%26dr%C3%B8bak>

Folketellingen 1890 for 0202 Hvitsten

<https://www.nb.no/items/77db6ce6a27cb558ed3fdca37fe3b4bb?page=0&searchText=folketelling%20hvitsten>

Her i Fraunars Gamle rike

<https://www.nb.no/items/6a5054b54401a9496968697d58b1ea2d?page=0&searchText=frogn>

Norsk småbyføydalisme: grunneiere, huseiere og husleier i norske småbyer ca 1650-1800

<https://www.nb.no/items/d2be453cba84140b0bdbff3c2e99ee0?page=21&searchText=dr%C3%B8bak>

NOEN AV MINE FØRSTE JULEMINNER

Norske Kvinners Sanitetsforening var en aktiv forening i Asker da jeg var barn, og mor hjalp til på flere områder. Førjulsbasaren på Holmen skole på Nesbru var veldig populær og der var hun selvfølgelig med, bl.a. som 'tombola-sjef', Tombolaen var spennende og skuffende på samme tid, men fikk vi noen ører så steg håpet igjen! Kanskje vant vi denne gangen!?

Men, det var jo alle de flotte gevinstene som man kunne kjøpe lodd på, som var det store trekkplasteret på basaren! Det var en gedigen fruktkurv og nydelige frottéhåndklær i vidunderlige farger og masse mer som jeg ikke husker, bortsett fra den flotteste gevinsten av alle! Det var en drøm av en dukke med en fantastisk garderobe som hang på bitte små kleshengere på et stativ. Det hørte også til en liten rød koffert. Dukken var kledd i den nydeligste kjolen jeg hadde sett, og med kåpe med skinnkantet hette.

Jeg var med mor da hun skulle hjelpe til på basaren og kunne ikke se meg mett på denne dukken med 'soveøyne'. Jeg fikk noen småpenger for å ta lodd og jeg var sikker på at jeg skulle vinne dette eventyret! Doktorfruen – fru Reiler – satt ved dukkebordet og skrev navnet på alle som tok lodd, inn i boken. Pengene klirret ned i en liten boks og fru Reiler nikket og smilte til alle. Flere ganger kom også jeg bort til henne for å ta et lodd mens jeg stirret på dukken.

Siste søndag før jul skulle basaren avsluttes, pengene telles opp, og det ble forkynt hvor mye Sanitetsforeningen hadde klart å samle inn. Og **så** skulle gevinstene trekkes! Fru Toft vant fruktkurven og flere andre ting – hun vant bestandig, opptil flere ganger!

Jeg ventet spendt på at dukken skulle bli min. Jeg kan ennå huske den dirrende spenningen og forventning. Jeg hadde jo tatt flere lodd ... Men da dukken ble vunnet av doktorfruen, var det ikke til å holde ut! Jeg gråt så sårt at det kom mange voksne for å trøste meg, og mor syntes sikkert at det var litt pinlig, men jeg var aldeles utrøstelig! Det er virkelig sant, jeg husker følelsen som det

skulle vært for et år siden. Tror ikke jeg hadde vært så ulykkelig enda i mitt 4 ½ år gamle liv.

Hvordan vi kom hjem den søndags kvelden kan jeg ikke huske, men siden dette var rett før julehøytiden, fikk vi annet å være opptatt med. Kanskje var ikke alle 7 slag av julebaksten i boks, eller mer julepynt skulle lages ... men aller viktigst var julespillet som jeg skulle være med i for første gang, i Asker kirke på julaften. To sanger skulle øves inn og jeg skulle øve på å gå med levende lys i hånden og glitter i håret.

I en lang prosesjon med hvitkledd barn, skulle jeg gå først sammen med en annen liten pike, Ellen på 5 år. Hun hadde vært med året før og var dermed litt 'scenevant' som det stod i avisen.

Det var den fantastiske organisten i Asker kirke, Agnes Randers som hadde satt i gang dette julespillet med bygdens barn, året før.

Her går lille Anne (foran til v.) som engel opp midtgangen i Asker kirke julaften 1949, 4 ½ år gml.

Oppe ved alteret var Maria, Josef og Jesusbarnet og noen hyrder. Vi var en hvitkledd engleskare som sang mens vi gikk opp midtgangen:

«Kjære alle barna små, la til Betlehem oss gå, der vi julens sang får høre, som vil alle hjerter røre, himlens glade julesang»

- og da vi stod ved krybben: «Sov søtt du himmelbarn sov søtt, sov i din krybbe trang, mens englesangen toner bløtt, henover skog og vang

Asker & Bærum Budstikke skrev: «Agnes Randers' julespill må ikke glemmes»

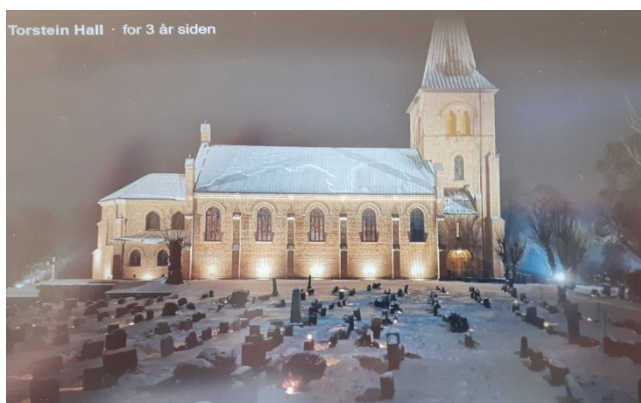
Jeg mener julespillet ble gjennomført i tre år på rad, hvorav jeg var med de to siste og broren min Svein var med som en av hyrdene et år. Det var etter sigende et veldig stemningsfullt innslag på selveste julaften.

Men så ble Agnes syk og døde og ingen klarte å fylle hennes plass.

Askermannen Karl Nilsen skrev om Agnes: «Ditt minne er lyst som din skjønneste musikk»

Her er vi - dukken som fikk navnet Ellen, og jeg - på min 5 års- dag på fjellet hos mormor og morfar

Asker kirke i vinterdrakt, foto fra ca. 2020. Foto v/ Torstein Hall (hentet på nettet)

Det kan ha sett sånn ut denne julaften i 1949. Det var i alle fall snø og kaldt kan jeg huske, etter å ha kommet ut fra engleverden og fortryllesens magi – jeg kan ennå minnes kontrastene.

Jeg skal aldri glemme øyeblikket da vi gikk i snøen opp til huset vårt denne julaften ettermiddag eller kveld da vi hadde vært i kirken. Mørkt var det i alle fall. Det stod noe på trappen – det var dukken med garderoben!

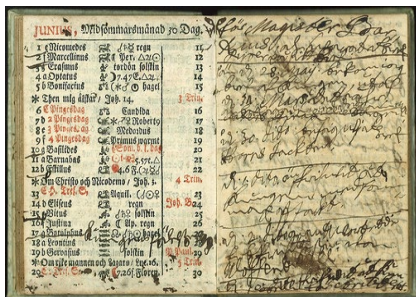
Doktorfruen hadde vært der med gevinsten! Doktorparet hadde selv to gutter, ingen jenter ... Tusen takk kjære fru Reiler, du forstod min store sorg! **For en julaften det ble!**

Disse juleenglene fikk jeg av nabokonen som jeg kalte 'tante' Jenny, før hun døde. De skulle minne meg om tiden som engel i Asker kirke der hun sang i kirkekoret, og mannen – 'onkel' Alf var kirketjener. Jeg har en mistanke om at det var disse to som fikk meg med i julespillet. De var barnløse, men elsket barn, og jeg elsket dem.

Det blir ikke jul hos meg før disse er på plass, uansett hvor jeg har bodd opp igjennom livet. Takk for minnene som varmer!

Et KrAft-tak endelig i mål

Jeg sakser fra facebookknyhet på Slegt og Datas side:

Har du slekt som bodde i Oslo for 100 år siden? Sjekk ut vår søkbare database for den kommunale folketellingen for Kristiania og Aker i 1923! Her finner du 327 797 personer, hvorav 65 860 er fra Aker. Søk etter forfedrene dine her: <https://kraft1923.slektogdata.no/>

Databasen ble gjort komplett i høst etter flere års uvurderlig arbeid av engasjerte frivillige. En stor takk til alle dere som har bidratt til at flere kan spore opp slekten sin! Denne kommunale folketellingen kommer på Digitalarkivet etter hvert, men enn så lenge finner du den kun på vår nettside.

I jubileumsheftet som ble gitt ut i forbindelse med DIA-Oslo/Akershus 15 første år i 2009, er den kommunale folketellinga innlemma i transkriberingsarbeidet under KROA (Kilderegistrering i Oslo/Akershus). Godt over 100 bunker med folketellingsark for Kristiania var registrert og håpet var at det første søkbare materialet skulle komme på Digitalarkivet i løpet av 2009.

I begynnelsen hadde vi mange registratorer som jobbet med dette materialet. Etter hvert var det noen som pekte seg ut som ekstra ivrige,

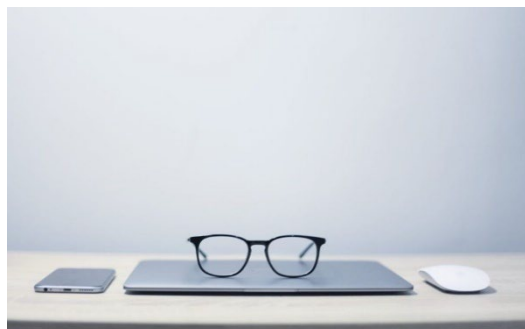
Laila N Christiansen, Liv Ofsdal, Vidar Holum og Bjørn Haaland. Sakte har det gått framover, men etter hvert var det bare Bjørn som fortsatte med arbeidet.

Databasen har vi publisert både på egne nettsider og Digitalarkivet, men sistnevnte har ikke oppdatert siden 2013. Derfor valgte vi i forbindelse med nye nettsider å reetablere søkemotoren på egne nettsider, for å kunne oppdatere etter hvert som Bjørn registrerte nye bunker.

De siste årene har vi fokusert på Aker, Kristiania er fullført. Og endelig tidligere i høst kom vi i mål. Og hvilket mulighetsrom har åpna seg. Her kan dere finne det som ennå ikke er tilgjengelig, i og med at den statlige folketellinga for Oslo 1920 ennå ikke er søkbar.

Vi er svært fornøyde med at Bjørn Haaland har fullført løpet, det har snarere vært et ultraløp over mange år enn en sprintdistanse. Samarbeidet med Oslo byarkiv og Arkivverket har også vært viktig. Ønsket er at når Digitalarkivet endelig oppdaterer sin database, så må de skanna bildene av folketellingen bli linka opp.

Vi gratulerer med vel fullført løp!

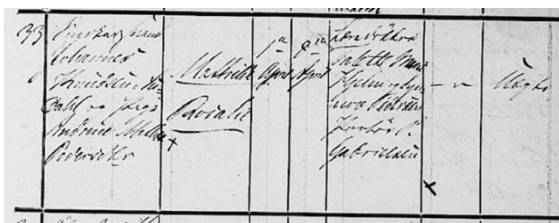

Andreas Amundsen og Mathilde Rosalie Johannesdatter

Av Ivar Leveraas

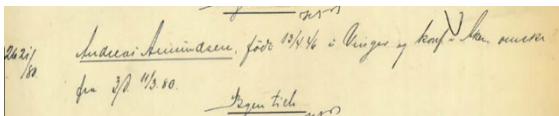
Både Andreas Amundsen (født 1846) og Mathilde Rosalie Johannesdatter (født 1847) ble født som såkalte uegte barn. Trolig hadde de begge en krevende barndom og ungdomstid. Jeg vet ikke når og hvor de traff hverandre, men i juni 1873 fikk de sitt første felles barn. Trolig giftet de seg først i 1874. De fikk deretter ytterligere fire barn. Tre av barna døde som små, kun to vokste opp. En av dem ble min kones farmor. Mathilde Rosalie døde i 1880. Etter hennes død, «forsvant» Andreas.

Mathilde Rosalie ble født på Rikshospitalet i Kristiania 1.4.1847, og døpt der 8.4 s.å. Foreldrene het Johannes Knudsen Audahl og Andrine Mathea Pedersdatter. Hun fikk etternavn etter farens fornavn, Johannesdatter.

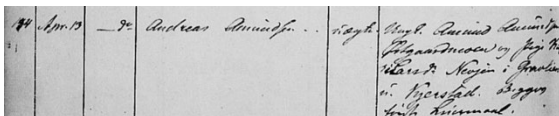
Mathilde Rosalies fødsel og dåp. Kopi fra kirkebok for Rikshospitalet 1880.

Andreas var ved folketellingen i Vestre Aker i 1875 ført opp som født i Kristiania. Denne opplysningen forvirret meg lenge, jeg fant ham ikke i kirkebøkene. Det var først etter at jeg fikk opplysninger fra Byarkivet, at jeg kom på riktig spor.

Kopi av hjemstavnsprotokoll fra 1880 i Kristiania, mottatt fra Oslo byarkiv.

Med denne nedtegnelsen som utgangspunkt, gikk jeg til kirkeboka for Vinger. Der fant jeg ham, slik:

Andreas' fødsel og dåp. Kopi fra kirkeboka for Vinger fødte og døde 1846.

Andreas var altså født 12.4.1846 i Vinger og ble døpt der 7.6.1846.

Kirkeboka viste at hans mor het Kari Larsdatter Nevjen (stedsnavn) og at faren het Amund Amundsen. De var ikke gift med hverandre. Kirkeboka fortalte ikke mye om foreldrene, så spørsmålet ble: hvem var egentlig Kari Larsdatter Nevjen og Amund Amundsen?

Andreas' mor, Kari Larsdatter

Etter å ha funnet Andreas' fødselsdag, lette jeg etter morens konfirmasjon i kirkeboka. Den fant jeg. I den sto også hennes alder og tilknytningen til stedsnavnet Nevjen. Deretter fant jeg hennes fødsel og dåp i kirkeboka. Dessuten: Bygdeboka for Eidskog inneholdt ganske mye om Nevjen og om hennes slekt. Kari Larsdatter Nevjen ble f. 10.11.1823 og døpt 14.12. s.å. i Vinger.

I bygdeboka for Eidskog står det også at Kari flyttet til Sagene i Kristiania i 1854. På det tidspunktet var Andreas 7-8 år gammel. Kanskje kom han til Kristiania sammen med moren? De første konkrete spor etter *henne* på Sandaker er fra 23.2.1863 (da en datter hun fikk, ble døpt der). Det er altså et «tomrom» mellom 1854 og 1863, der jeg ikke vet noe om hennes liv eller om hva hun levde av.

Andreas' far, Amund Amundsen:

Det var ikke lett å finne Andreas' rette far. Jeg lette etter fødte/døpte og konfirmerte som het Amund – og med en far som het

det samme. Det var faktisk flere mulige kandidater. Etter mye leting og eliminering av flere, mener jeg å ha funnet den rette, men mangler et sikkert bevis.

Amund Amundsen f. 30.1.1823 på Aasmoen (tidligere Østgaardsmoen) og ble døpt i Vinger samme år. Han ble konfirmert i Vinger i 1841. Amund «forsvinner» på en måte, men ved folketellingen for 1865 i Kristiania er det ført opp en bokbinder, Amund Amundsen, fra Vinger, 43 år gammel, beregnet født i 1823 og bosatt i Lakkegaten 28. Dette *kan* muligens være «vår» mann. Men, jeg har foreløpig ikke funnet ham i flere registreringer enn denne.

Andreas og Matilde Rosalie

Jeg vet ikke om Andreas flyttet med moren til Kristiania. I en hjemstavnsprotokoll fra 1880 står det at han ble konfirmert i Aker, men jeg har ikke funnet noen registrering av dette i kirkeboka. Hans mor, Kari, hennes nye mann og deres to felles døtre var oppført i folkeregisteret for Vestre Aker i 1865. Jeg finner imidlertid ikke Andreas i denne folketellingen. Kanskje hadde han som mange unge gutter dradd til sjøs?

Som allerede nevnt, vet jeg ikke når og hvor Andreas og Mathilde Rosalie møtte hverandre, men vet at de fikk en sønn født 15.6.1873. Jeg kommer tilbake til ham.

Parets egne opplysninger (i kirkeboka ved tre av barnas dåp) kan tyde på at de ble gift i 1874, men jeg har ikke funnet vielsen i kirkebøker for hverken i Kristiania, Vestre Aker eller Østre Aker. Jeg har også gått igjennom alle kirkebøker for kirkesogn i Akershus som er tilgjengelige på Digitalarkivet, uten resultat. Jeg har heller ikke funnet ut hvor den første sønnen ble født.

Paret flyttet, trolig like etter at de giftet seg, til Sandakerjordet i Vestre Aker, og som ble innlemmet i Kristiania i 1878. Der bodde allerede Andreas' mor, Kari. Fra og med den andre sønnens dåp (13.6.1875)

til og med Mathilde Rosalies død (18.7.1880) holdt «vårt par» til der.

Ved alle registreringer knyttet til Sandakerjordet er Andreas oppført som graastenarbeider, murarbeider eller arbeider. Sannsynligvis var dette fysisk tungt arbeid, trolig uten et fast arbeidssted.

Eksempel (uten tilknytning til Andreas): arbeidslag som murer gråstein. Bildet er fra Follidal ca. 1930 og er tatt av Gunnar O. Moseng (kopiert fra Anno Musea i Nord-Østerdal).

Ved folketellingen i 1875 bodde både Andreas med kone og en sønn og hans mor (som da var blitt enke etter et kortvarig ekteskap) med to døtre, på Sandakerjordet, men hver familie bodde for seg. Ved folketellingen 1875 for Vestre Aker, liste 36 side 1244 var «vårt» par ført opp slik:

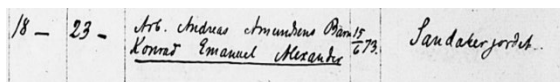
- Andreas Amundsen f. 1846 i Kristiania, graastensmurer
- Mathilde Johannesdatter f. 1847 i Kristiania
- Amund Andreassen f 1875 i Vestre Aker

Amund var parets andre sønn. Denne folketellingen er den eneste der Andreas og Mathilde Rosalie er oppført sammen. Det at Andreas var oppført som født i Kristiania, men faktisk var født i Vinger, *kan* tyde på at han og moren flyttet dit da han var ganske ung. Men, som allerede nevnt, Andreas bodde ikke på sammen med moren i 1865, da han var 19 år gammel.

Parets barn:

Andreas og Mathilde Rosalie fikk fem barn sammen. Det fjerde av disse var en dødfødt tvilling til det femte og siste barnet. Jeg har ikke funnet denne tvillingen i kirkeboka, hverken som født eller død.

Der første barnet fikk det litt spesielle navnet **Konrad Emanuel Alexander**. Som nevnt ble han født 15.6.1873. Han døde allerede 18.12.1875, og ble gravlagt i Vestre Aker 23.12.1875. Dødsårsaken var skarlagensfeber. Han ble dermed ikke registrert ved folketellingen 31.12.1875.

Dødsregistreringen i kirkeboka for Vestre Aker i 1875.

Det andre barnet var også en gutt, født 8.3.1875 og døpt 13.6.1875. Han fikk navnet **Amund Nordin**. Han døde 23.4.1876 i Vestre Aker.

Det tredje barnet var ei jente, født 5.7.1878 og ble døpt i Vestre Aker 21.7.1878. Hun fikk navnet **Konstanse Mathilde**.

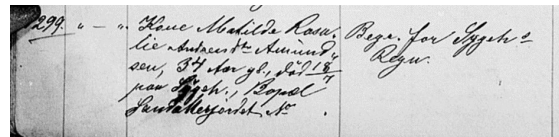
Det fjerde barnet var, som allerede nevnt, en dødfødt tvilling til deres siste barn.

Det femte og siste barnet var også ei jente, født 30.3.1880 og døpt 2.5.1880 i Vestre Aker. Hun fikk navnet **Andrea Caroline**. Moren var en av barnets faddere.

Mathilde Rosalies død:

Allerede kort tid etter Andrea Carolines fødsel, døde Mathilde Rosalie. Det skjedde på Krohgstøtten sykehus 18.7.1880. Årsaken var Pyæmia (blodforgiftning). Hun ble begravd fra Sofienberg 24.7.1880. Begravelsen skjedde på sykehusets regning. Det er ikke oppgitt noen pårørende til avdøde. (Kirkeboka og dødsfallsprotokollen 1878-1880).

I begge de nevnte registrene er det noen feil mht. både navn og alder. Det står Andreasdr. Amundsen, ikke Johannesen. Jeg synes det underbygger at mannen, Andreas, da ikke var i nærheten. De to små barna kunne ikke selv gi opplysninger.

Oslo Skifterett, Dødsfallsregisteret 1878-1880. s. 229b, nr. 1299.

Ved morens død bodde familien på Sandakerjordet.

Etter henvendelse til Oslo byarkiv fikk, som allerede nevnt, et dokument om Amund. Det var registrert like før hans kone nedkom med tvillinger, der den ene døde. Der var han imidlertid ikke knyttet direkte til noteringene om hans barn i fattigprotokollen. Men, det ble, for meg, en nøkkel til å finne Andreas' røtter.

Noteringene i fattigprotokollen handlet om de to barna Konstanse Mathilde og Andrea Caroline. I begge er faren oppført som graastensmurer Andreas Amundsen og i begge er det skrevet at moren var død. Jeg finner ingen dato for registreringene, men i den ene er det notert en dato, 28/5.82.

Fattigprotokollen inneholder opplysninger knyttet til hver av barna. De ble behandlet som «utsatte» barn, ikke som foreldreløse. Det skulle bety at Andreas fortsatt var i live.

Konstanse Mathilde skal ha fortalt sin datter, Borghild Martine, at faren (Andreas) var sjømann, og at han, på tidspunktet da Mathilde Rosalie døde, forliste, uten å ha vært hjemme etter at kona døde. Men, i samtlige registreringer av ham var han omtalt som hhv. Graastensmurer, murarbeider, arbeider e.l. Ved det siste barnets dåp var han oppført som stenarbeider. Ved konas død var hun oppført som dagarbeiderkone. Også i

fattigprotokollen var han oppført som graastensmurer. Jeg har ikke funnet noen registrering av ham som sjømann. Kanskje hadde han vært til sjøs som ungdom, kanskje ble han på nytt sjømann etter konas død?

Andreas var oppført i Adresseboka for Kristiania i 1879, 1880 og 1881 på Sandakerjordet, men ikke i 1882 eller seinere. Jeg vet ikke hva som hendte med Andreas etter hans kones død, og har ikke vært i stand til å finne Andreas' dødstidspunkt.

Mathilde Rosalies død må ha berørt svigermoren, Kari Larsdatter (Larsen). Men vi ser ikke spor etter henne i oppfølgingen av dødsfallet. Selv hadde svigermoren på dette tidspunktet to døtre på henholdsvis 15 og 17 år – og hadde kanskje nok med å ta seg av dem.

Begge døtrene til Andreas og Mathilde Rosalie giftet seg i desember 1898, med fem dagers mellomrom, den yngste borgerlig og med en svenske, den eldste kirkelig og med en sønn av en svenske.

Konstanse Mathilde ble gift med maleren Martin Olsen fra Brandval (1870-1946). Sammen fikk de ni barn. Begge døde i Oslo i 1946 og ble begravd ved Nordre gravlund.

Andrea Caroline ble gift to ganger og fikk også ni barn. Hun døde 22.3.1954 og er begravd ved Østre Gravlund.

Sluttord

Andreas og Mathilde Rosalie var oldeforeldre til min kone, Kari-May, på hennes fars side. Den omtalte Konstanse Mathilde var hennes farmor. Hun er omtalt i min artikkel «Fra Brandval til Kristiania» i Medlemsbladet 1/2023.

Denne fortellingen er et eksempel på hvor vanskelig det kan være å slektsforske på «fattigfolk». Kildene er knappe og ofte mangelfulle. De to registreringene fra fattigstyret «oser» ikke av stor respekt for de vanskeligstilte. At folk bare «forsvinner»

fra registreringer er ikke tillitsvekkende. Det samme gjelder slurv i nedskrivningene.

Jeg har fått nyttig bistand, både fra Oslo byarkiv og rådgiver i Slekt og data Oslo/Akershus.

Kilder:

- Kirkebøker for Vinger, Rikshospitalet, Vestre Aker og Nesodden.
- Folketellinger for Vestre Aker og Kristiania 1865, 1875, 1885, 1891 og 1900
- Oslo Skifteretts dødsfallsregister 1878-1880.
- Dokumenter fra Fattigstyret i Kristiania (etter hjelp fra Oslo Byarkiv).
- Lillevold, Eyvind, Vinger bygdebok: gards- og slektshistorie, 1977, utgitt av Bygdebokkomiteen, Bygdebok for Vinger bind III. (Nasjonalbiblioteket).
- Engen, Jorunn L. Eidskog bygdebok bind V, Eidskog kommune 1996. (Nasjonalbiblioteket).

Oldemor Julie og huset på Romsåssletta

av Eva Hermstad

Langs østsiden av Trondheimsveien nord for Grorud mellom Brattlisvingen og Sivilforsvarets anlegg, ligger en husklynge i skråningen. I min barndom på 50- og 60-tallet gikk vi dit fra stjerneblokka vår i Hagelundveien for å hilse på bestemor og bestefar, feire bursdager og levere julepresanger. Huset deres hadde hage med bærbusker og et stort tre på hjørnet. Det var trafikkstille og idyllisk i den lille grenda. Pappahadde vokst opp der med fem søsken og sin bestemor Julie på kammerset.

Da pappa gikk bort, var huset på Romsåssletta for lengst revet og minnene derfra ble nesten visket ut i årene som fulgte. Men, så dukket det opp noen gamle bilder, og jeg fikk slektsgransking som hobby. I Digitalarkivet, Nasjonalbiblioteket og Byarkivet fant jeg mye av interesse om min oldemor Julie og hennes oppvekst, giftemålet med oldefar John, tomte og hjemmet deres.

Ifølge kirkebøker, folketellinger og markalitteratur var oldemor av Nordmarksslekt og vokste opp på plassen Kroksund ved Nordvann i Hakadal. Hun ble født i 1859. Moren var fra naboplassen Trehjørningen og far fra gården Klinkenberg i Jevnaker. På morssida hadde hun aner fra Hakloa, Sandungen og andre markaplasser. Faren var skogsarbeider. Moren stelte huset der hun oppdro Julie og hennes ni søsken.

Oldemor var den yngste i barneflokk og mistet moren da hun var bare 10 år gammel. Hun måtte etter det stille i huset for faren og to brødre. Senere tok de henne med ut i skogen for å hjelpe til med

hogst. Som voksen flyttet hun til Ullensaker der hun ble registrert som dagarbeider og livnærte seg med søm og strikking. Det må ha vært et hardt liv uten mann og egne barn helt til hun nærmet seg 40. Bildene av henne vitnet om slit og tungt arbeid. Hun virker sterk og hardbarket i sine svarte kjoler og strenge frisyre.

Huset Hermstad på Romsåssletta, Trondheimsveien 501 c.

Muligens på 1970-tallet.

Brudebilde av oldemor Julie Petronelle Pedersdatter f. 1859 og John Ellefsen Hermstad f. 1845. Vielsen fant sted i Tingelstad kirke i 1898.

Men, så smilte lykken til Julie da hun møtte jernbanearbeideren John Ellefsen Hermstad fra Fosen i Trøndelag. Han var tidligere gårdbruker, enkemann, barnløs og en god del eldre enn henne. De giftet seg i Tingelstad kirke på Hadeland i 1898 og gleden må ha vært stor da de i årene som fulgte fikk to guttebarn mens de bodde på Brandbu.

Etter et par år flyttet familien sørover til Grorud der steinbruddene og jernbaneanleggene trengte arbeidsfolk. Det var stor tilstrømming av innflyttere fra distriktene og fra Sverige på den tiden og behovet for boliger var skrikende. Eierne av Romsås gård ved Fossumveien bestemte seg derfor i 1897 for å skille ut om lag 15 tomter på sletta ved Trondheimsveien. I 1902 kjøpte oldefar ei av dem med gårdsnummer 96, bruksnummer 15. Kjøpet ble ført inn i panteboka for Aker sorenskriveri og

eiendommen fikk navnet Hermstad etter oldefars hjemsted på Fosen. Senere fikk huset adressen Trondheimsveien 501c.

Kort tid etter handelen ble det satt opp et toetasjes tømmerhus på tomten. Huset som visnok skal ha blitt flyttet fra Nordmarka, ble dekket med stående panel. I 1903 ble det gjennomført en detaljert branntakst av huset. Denne er tilgjengelig på digitalarkivet der man kan lese om de to etasjene med ett rom og kjøkken pluss alkove i hver. På kjøkkenene var det vedfyrt komfyr og i kjelleren en vedfyrt vaskestamp for tøy. Et uthus fantes også med utedo, hønsegård og vedlager. Hagen hadde bærbursker, frukttrær og antagelig kjøkkenhage for poteter og grønnsaker. Vann ble hentet i en ile ved Trondheimsveien. Strøm til belysning i boligene og veien på Grorud kom først omkring 1912.

Oldemor, oldefar og sønnene Johan og Alf, samt pleiedatteren Martha fra Norderhov, flyttet inn da Hermstad-huset på Romsåssletta sto ferdig i 1903. Det må ha vært ei livlig boliggrænd med et mylder av barn. Området var grønt og fredelig uten dagens støyende og faretruende biltrafikk på Trondheimsveien. Rett rundt Brattlisvingen lå det nybygde forsamlingslokalet Folkets hus og ved Grorud torg var det godt med butikker. Det var også losje, bedehus og en nyetablert politistasjon. Og ikke minst viktig for stedets store barneflokker var den nybygde folkeskolen og kirken i grorudgranitt.

Hermstad-barna ble skrevet inn på Grorud skole og skoleprotokollen opplyser at deres far var jernbanearbeider. Han var nok mye fraværende på jernbaneanlegg, antagelig for Gjøvikbanen. Oldemor må ha lengtet tilbake til skogen og muligheten for å holde dyr og dyrke jorda. Da gamle Lilloseter ble ledig, bestemte de seg derfor å overta drifta og ble registrert der i

Utenfor huset Hermstad på Romsåssletta, Trondheimsveien 501 c ca. 1925. Oldemor Julie til venstre ved siden av nabokona Ruth Engh og hennes sønn Oddvar. Til høyre for henne Julies svigerdatter, min bestemor Inga, med datteren Bjørg på armen. Den neste er Julies svigerdatter Johanne og sønnen Peder. Helt til høyre står en ukjent person, muligens oldemors pleiedatter Martha. Min far John sitter til høyre av barna foran. Ved siden av han i midt Randi Engh. Gutten til venstre er ukjent.

folketellinga 1910. Mens de bodde på setra leide de ut huset på Romsåssletta. Skattelistene for Aker 1913 viser at en lagerarbeider og hans familie hadde flyttet inn der.

Steinbruddene på Grorud trengte transport av steinblokker og oldefar fikk seg etter hvert arbeid so kjørekar med hester. Familien flyttet derfor tilbake til huset på Romsåssletta, men dessverre døde oldefar i 1916. Skifteattesten etter dødsfallet viser at oldemor overtok som eier av huset, og den kommunale folketellinga i 1917 opplyser at hun bodde i huset som enke med to sønner på 16 og 19 år. I husets anne etasje bodde fem leietakere. Oldemor drev husholdningen for seg og sønene som da gikk på skole i byen.

I 1919 giftet den yngste sønnen, min bestefar Johan, seg og flyttet til Strømmen. Oldemor utvidet da antallet leietakere slik at hele 10 personer ble registrert på adressen under den nasjonale folketellingen i 1920. Etter et par år flyttet bestefar med kone og to barn, herunder min far John, inn i 1. etasje i huset. Ifølge den kommunale folketellingen i 1923 bodde da oldemor med eldste sønnen Alf og en leieboer i 2. etasje.

Julie levde i huset på Romsåssletta til hun døde 78 år gammel i 1937. Hennes sønner Johan og Alf overtok da som eiere. Huset ble dekket med eternittplater, og de bodde der med sine ektefeller og barn helt fram til 70-tallet. Huset ble så revet, og Johans yngste sønn bygde ny enebolig lenger ned på tomta.

Carl Birger van der Hagen, en snart nittiåring iblant oss

Carl Birger van der Hagen, Sigbjørn Elvebakken og Lina Bjelland Myrvoll

Når jeg ble verva til styret i Slekt og Data Oslo/Akershus i 2011, var det ikke i tankene mine at styrelederen Carl Birger van der Hagen, vår egen CB, skulle få sterk påvirkning på hva jeg satte høyest i slektsforskningen og hvordan et distriktslagsstyre skal fungere.

Carl Birger, født 25. desember 1933, har medlemsnummer 5679 i Slekt og Data. Det viser at han ble medlem når organisasjonen var fem år gammel, men hans faglige bakgrunn som genetiker har gjort at han har hengt med også i dagens nyvinninger med DNA og tolking av dette. I tillegg har han tatt desentralisert studie i slektsforskning på Høgskulen i Volda når studiet var mulig.

For å fylle pensjonisttilværelsen, har han kone barn og rikelig med barnebarn, seilbåt i Frognerkilen, hytte utafor Farsund der han, Kristin og katten bor på somrene. Etter at han trappet ned i styret til ordinært styremedlem velger han å fylle med bachelor og master i historie. Vi ser fram til at han skal presentere masteroppgaven kanskje på et medlemsmøte. Dette er en utfordring til CB, del kunnskapen!

CB kom inn i styret i 2010 og ble konstituert nestleder etter årsmøtet. På grunn av at daværende leder trakk seg samme høst, tok CB ansvaret og rykka opp til lederrollen for at ikke distriktslaget skulle forvitte. Jeg holdt på å si at resten er en solskinnshistorie, men kanskje ikke. Det ligger mye arbeidsinnsats bak.

Etter Slekt og Datas første Amerikatur i 2010, der flere nye styremedlemmer ble verva for å redde distriktslaget på årsmøtet 2011, møtte jeg CB for alvor. Han ga meg raskt beskjed om hva han forventet av en sekretær i styret, jeg håper jeg leverte?

Vi har jobba sammen i mange sammenhenger, CB er vel det nærmeste jeg kommer min første mentor i slektsforskning og organisasjonsarbeid. CB har vitalisert arbeidet med DNA i Slekt og Data Oslo/Akershus og nasjonalt. På landsmøtet i Bergen i 2016 fikk CB Slekt og Datas hederspris for arbeidet med å inkludere DNA i slektsforskning i Norge. Slekt og Data Oslo/Akershus brukergruppe for DNA ble etablert i 2015.

Jeg har holdt mange kurs i slektsforskning sammen med CB siden 2012. Det har blitt flere hundre slektsforskere som har fått innsyn i CBs kunnskaper og erfaringer i slektsforskning, særlig med fokus på hvor viktig kildereferansene er for at vår hobby skal holde mål. Vi vil jo ikke levere fra oss noe uten at det holder mål og nært til kildene.

CB er ennå ikke syvende far i huset, mentalt holder han fortsatt følge med de fleste. Når han kaller opp noen på scenen, er det bare å stille opp, det kan være overraskelser han gjømmer i glasset. Han

vil heldigvis ikke noen noe vondt, men kan være kvass når det passer.

Mange har vært overraska ved sitt første møte med CB. På sommeren kommer han ofte med 150 kubikk scooter i Oslotrafikken. Langt hår med strikk i nakken minner mer om en gammel sjøulk enn akademiker med langt yrkesliv på Universitetet i Oslo. Når han åpner kjeften er det derimot en annen sak, da kommer fag og anekdoter om slekta rennende ut.

Jeg har vært heldig som har hatt CB som forbilde, men håper at han forstår at guttungen i enkelte tilfeller valgte en annen vei. Selvstendig tenkning har jeg lært av CB, kanskje vi ikke alltid har vært enige, men jeg har fått en utrolig rollemodell å se opp til.

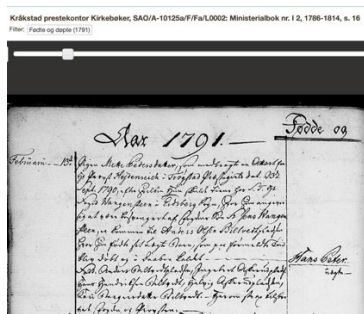
Gratulerer med de nitti i Romjula!

Sigbjørn Alapnes Elvebakken

Du vet at du er 90 – når fødselsattesten din er skrevet med gotisk skrift

Rakfisk og slektsgransking

Rakfisksesongen er i gang og boka om min morfarsslekt av ferdig skrevet. Jeg ser på pakka med den tradisjonsrike fisken og produsentnavnet Wangensten. Det ringer en bjelle fra min kartlegging av morfars aner. Da fant jeg nemlig at min tippoldefar Hans Peter Jensen ble unnfanget etter at moren Mette Pedersdatter startet i tjeneste hos fogd Ove Henrik Wangensteen i Eidsberg i 1790. Ifølge kirkeboka for Kråkstad prestegjeld, der gutten ble døpt i 1791, var det fogdens sønn som besvangret tjenestejenta. Jeg hadde søkt opp denne Wangensteenslekta og funnet at Jens Johan Wangensteen var min tredje tippoldefar og at hans far var fra Vang i Valdres, ikke langt fra produksjonsstedet til rakfisen foran meg.

Jeg ble nysgjerrig på mulig slektskap og fant telefonnummeret til firmaet Wangensten. Da jeg ringte og forklarte bakgrunnen for mitt anrop, ble jeg anbefalt å snakke med Mads Wangensten. Han hadde skrevet bok om den gamle gården Færden i Vestre Slidre der rakfiskbedriften startet for fire generasjoner siden rundt 1920, og han skulle ha bred kunnskap om Wangensteenslekta.

Mads viste seg å være en hyggelig og svært kunnskapsrik kar. Etter å ha mottatt utdrag fra min slektsbok, sendte han oversikt over hele anerekka tilbake til midt på 1600-tallet da den såkalte «stamfar» Ove Ovesen ble født i Fredrikstad. Han ble utdannet til prest i København og ble senere prest og prost i Vang der han tok etternavnet Wangensteen. Senere har Mads sin del av slekta skrevet navnet med én e i «sten».

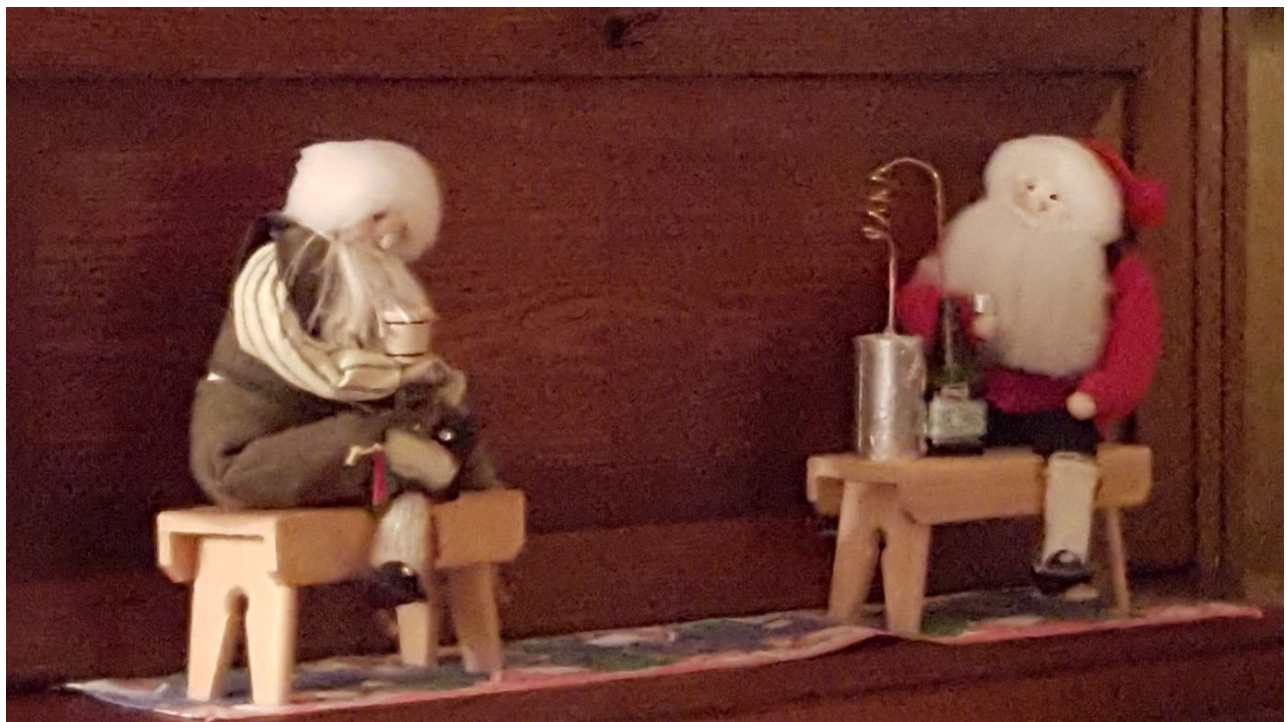
Ove Ovesen Wangensteen, min sjette tippoldefar, fikk sju sønner som alle fortsatte navnetradisjonen. En av dem, Jørgen, ble far til Ove Andreas Wangensteen som tegnet det første hele Norgeskartet i 1761. Dette kartet pryder flaska til akevitten Gammel Reserve som passer godt til rakfisk. En annen sønn var Mads sin ane Bøye. Stamfar Ove hadde også to døtre og en av dem Maren Wangensteen gift Leyrdal, ble tippoldepormor til Fridtjof Nansen. Og så var det min ane, Oves sønn Jens Ovesen Wangensteen, fogden i Eidsberg. Han fikk to døtre og fire sønner herunder min tredje tippoldefar Jens Johan som altså hadde et eventyr med tjenestejenta Mette Pedersdatter og fikk den utenomekteskapelige sønnen Hans Peter i 1790.

Idag er familien Wangensten Norges største produsent av rakfisk som fremstilles på Leira i Valdres. Der produseres årlig omlag 150 tonn rakfisk for det norske markedet. Firmaet selger også Rakøl som passer perfekt til rakfiskmåltidet. De lager dessuten ostene Bufar, Bukono, Valdresost og Salatost fra eget ysteri. Førstnevnte fikk gull og de øvrige sølv og bronse i verdensmesterskapet i ost i Trondhjem nylig.

Rakfisk er en gammel norsk mattradisjon som går tilbake til middelalderen.

Begrepet rakfisk er første gang beskrevet i 1348, men kan sannsynligvis stadfestes enda tidligere. Tørking, salting og fermentering er de eldste metodene for konservering av mat og benyttes i flere land. Metodene antas være minst 5000 år gamle. Tidligere brukte man både aure, røye, sik og sild, men i dag er det stort sett aure som blir til rakfisk. I de siste tiårene er Valdres blitt hovedsete for nesten all rakfiskproduksjon i Norge.

Her er det noen som er i gang med produksjon og prøvesmaking av tilbehøret til rakfisken

Medlemsmøte Slekt og Data Oslo/Akershus:

Norsk Maritimt Museum – «Mennesket og havet – museet og samlingene»

Norsk Maritimt Museum ble presentert av formidlingsansvarlig Heidi Thöni Sletten.

Heidi Thöni Sletten

Første del omfattet sjøfartshistorie, kystkulturen og marinarkeologien. Heidi startet med den Jubileumsutstillingen på Frogner i 1914 da Norsk Sjøfartsmuseum ble stiftet. De arvet en mengde utstillingsobjekter som ble satt på lager siden man ikke hadde noe museum. I 1929 fikk man imidlertid utstillingslokaler på Norsk Folkemuseum hvor man var inntil 1960. Da sto det nybygde museet,

oppført for private midler, ferdig på Bygdøyenes. Fra 2010 ble det hetende Norsk Maritimt Museum og det er en landsdekkende institusjon.

Båthallen var den første bygningen og utstillingshallen og åpnet i 1958 med tradisjonsbåter fra hele landet. I 2020 gjenåpnet det med nye utstillinger og funnene fra Bjørvika.

Museet har også forvaltningsansvar for kulturminner under vann og vært involvert i utgravningene i Gamlebyen i tilknytning til arbeidet med Follo-banen. Ikke mindre enn 50 båter er avdekket i området.

Det legges nå stor vekt på formidlingsdelen i museet og mye er rettet mot barn og ungdom

DS Octavian

En stor del av den norske flåten ble ødelagt under 2. verdenskrig. Heidi fortalte om en gruppe amerikanske dykkere som hadde søkt etter hvor skipet DS Octavian ble senket. Ved felles research med museet lokaliserte de stedet, dykket og kunne bringe opp

enkelte gjenstander bl.a. et skilt fra maskinen som var laget på Nylands Mek. Verksted. Familiene til de 17 navngitte omkomne ble kontaktet og dykkerne om til Norge i forbindelse med en minnehøytidelighet.

Arkivene

I museet finnes et personaliaarkiv og vet man skipets navn er det godt mulig å finne opplysninger om de som arbeidet om bord, men det er i alt vesentlig informasjon om offiserer. Fra både 1. og 2. verdenskrig er det mange

sjøforklaringer i arkivene. Det er vesentlig offiserene som uttaler seg.

Det er arkiver fra store deler av handelsflåten, men dessverre lite

dokumentasjon av passasjerlister o.l. fra Den norske Amerikalinje. Museet dekker dessuten kystkulturen for hele landet, blant annet fra et forskningsprosjekt om ishugging og -transport.

Det finnes også tilgjengelig sjømannsintervjuer, fotosamlinger, tegningsarkiv og gjenstandssamlinger.

Nyttige lenker

Her finner du en del nyttige lenker til saker hos Norsk Maritimt Museum:

Seilskuteregister: [Seilskipsregister](#) (med Petter Malmsteins seilskuteregister)

Linken til [Afrikaregisteret](#)

Vedrørende DS Octavian, her finns mer om forliset:

uboat.net: [Octavian \(Norwegian Steam merchant\) - Ships hit by German U-boats during WWII - uboat.net](#)

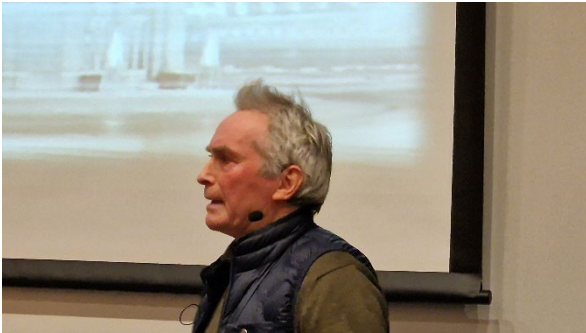
Warsailors.com: [D/S Octavian - Norwegian Merchant Fleet 1939-1945 \(warsailors.com\)](#)

www.krigsseilerregisteret.no: [D/S Octavian - Krigsseilerregisteret](#)

Medlemsmøte Slekt og Data Oslo/Akershus

«Da julenissen kom med Amerikabåten»,

Presentert av forfatter Erik Ødemark

Erik Ødemark

Spør man noen om hva de husker fra Julebåten nevnes ofte lukten av appelsin og smaken av Wrigleys tyggegummi. Når Julebåten kom til Oslo og la til ved utstikker 1 myldret det av mennesker og korps spilte julemelodier. Det var glede og forventninger for alt det gode kom fra Amerika. Og førstemann ned landgangen det var julenissen som delte ut poser og godterier.

Det hele startet med utvandringen og Den norske Amerikalinje/NAL ble etter hvert intimt knyttet til denne. Til sammen utvandret 8-900 000 nordmenn over en 100 års periode. Det startet med seilskip som kunne bruke opptil 3 måneder fra Norge til Amerika, men så kom dampskipene og det tok mye kortere tid. Det var i starten engelske, tyske og danske rederier som tok hånd om passasjertrafikken. Et bergensk rederi forsøkte seg riktignok uten hell. Fra Kristiania seilte Wilson Line til Hall i England og brakte emigrantene videre over til Amerika og tok derved all personbefordring fra Norge. Så kom danske Thingvalla-linjen på slutten av 1800-tallet som første skandinaviske rederi med ruter til New York. De gikk fra kaia der hvor Nesoddbåten legger til i dag. Faktisk heter kaia fremdeles Thingvalla-kaia. Deretter ble emigrantrafikken overtatt av DFDS med DS «Norge» som forliste i 1904 og hvor en stor gruppe norske emigranter omkom. Det viste

seg å være alt for lite livbåter i forhold til antall passasjerer og rederiet ble sterkt kritisert. Mannen som sener kalte seg Herman Wildenvey var 19 år, overlevde ulykken og skrev senere om den.

De utenlandske skipene var kjent for dårlig mat, ubehagelig mannskap, familier som reiste sammen ble splittet og kort sagt -alt var galt. Nasjonalfølelsen sto sterkt i Norge på denne tiden og diskusjonen i pressen gikk høyt. Man måtte da i Norge kunne klare å stå fritt i forhold til Sverige og Danmark når det gjaldt passasjertrafikken.

I august 1910 ble Den norske Amerikalinje, NAL etablert av diverse rederier og forretningsfolk og staten var villig til å gå inn med 1 million kroner dersom gründerne klarte skaffe en viss sum. Finansieringen var vanskelig og i Norge var ikke interessen så stor, men det var den derimot i det norske Amerika. Det skulle bygges 2 skip. Navn på skipene ble en stor diskusjon. De fleste «gode navn» var tatt og noen kuriøse forslag dukket opp, bl.a Adam og Eva som ble kommentert med at da kunne man også kalle dem Kain og Abel. Valget falt på Kristianiafjord for det første skipet, men også dette skapte stor diskusjon. Da skip nummer to ble kalt Bergensfjord tok bergenserne helt av for det var det jo ikke noe som het.

Den 25. mai 1913 seilte Kristianiafjord opp Oslofjorden i strålende vær. Først i 1915 ble skur 38 på Vippetangen fast kaiplass. Den 4. juni 1913 gikk jomfruturens første etappe til Bergen med Kong Haakon, regjering og storting som passasjer og kaptein Hjort som var både berømt og populær. I september samme år kom Bergensfjord. De var begge gigantiske skip for sin tid - 11 tusen tonn, 1 000 passasjerer 300 mannskap. Rederiet ble enormt populært i Norge. Det var lugarer til alle, spisesalonger, duker på bordene og bestikk til alle. Tidligere var det vanlig at kniv, skje og gaffel måtte man holde selv.

Kjell Stub Irgens var kaptein på Bergensfjord. Han inntok middagen hver 3. dag på 3. klasse. Rederiet hjalp emigrantene i motsetning til rederiet DFDS. Stavangerfjord kom i 1918. NAL fikk fast kaiplass i New York og det oppsto et norsk miljø i området. Mens lossing og lasting pågikk besøkte mannskapet slekt og venner i Brooklyn og/eller Midtvesten. Restriksjoner for innvandring til USA kom i 1920-årene. Da satset rederiet på trafikken fra USA til Norge og markedsførte seg med fokus på det nasjonale og norsk vakker natur.

Amerikapenger ble sendt hjem til Norge og i 1905 utgjorde det store summer totalt, faktisk tilsvarende 25% av det norske statsbudsjettet. I de vanskelige 30-årene snur det og pengene gikk den andre veien og 1/4 av emigrantene kom tilbake til Norge. De og mannskapene førte med seg amerikansk livsstil og kultur.

Cruisene startet i 1925 og fortsatte i lang tid. Ødemark fortalte at hans eldre bror fikk jobb om bord på en av NALs cruiseskip og ikke minst den flotte tittel av dekkstueassistent. Han tjente etter forholdene godt på dette i 1960-årene.

Men så var det Julebåten og Julenissen. Ødemark fortalte om utviklingen av begrepet og hvordan navnet ender opp i USA med Santa Claus presentert som Coca Cola-annonse i Harpers Weekly.

Julebåten ble til slutt et begrep om det siste skipet som forlot New York og anløp Bergen, Stavanger og Oslo før jul. Det ble en tradisjon med juletrær i mastetoppen i 1920-årene. Det var trange tider etter 2. verdenskrig og Amerika var redningslandet. De hadde et enormt konsumentmarked og der fikk man «alt». Biler, klær og mat. Alt det gode kom fra dette som man anså som et overflodsmarked. Økonomien i Amerika var jo også på topp etter hva de hadde tjent på krigen.

NAL fikk Pier 42 som fast plass på Manhattan i New York. Det var alltid fulle julebåter og Stavangerfjord gikk i transatlantisk-trafikk, men flyrutene begynte å konkurrere. Noen timers flyreise mot 7 døgn i tung sjø. Men det var fremdeles

glamour over skipene i amerika-trafikken. Det var Norsk Folkehjelp og NAL som innførte julenisse-tradisjonen. En av mannskapet var nisse og delte ut poser. Det finnes morsomme filmer fra Filmavisen den gang. Det var smekkefullt på kaia og det kom folk med julebåten som ikke hadde vært i Norge på 50 år og noen kom fordi man ville dø hjemme. Filmaviser og NRK over hele landet formidlet nyheten når julebåten kom så dette var noe som hele landet fikk delta i.

Men alt foregikk ikke uten dramatikk. I 1953 mistet Stavangerfjord roret på vei til Norge. Det var storm og tung sjø som eskalerte til full storm. Kaptein Bjørnstad satset på å få passasjerene hjem til jul og skipet slingret seg over Atlanteren. En kjempebølge slo inn over dekket bak. 6 store ruter ble knust og vann skyldte helt ned i lugarene nederst i skipet. Alle fikk ordre om å gå til sine lugarer. På natten kom en ny kjempebølge og folk om bord sier de aldri hadde sett så høye bøler. Skipet kom 2 dager forsinket til Oslo og det ble store oppslag i pressen. NAL var opptatt av å dempe på de negative presseomtalene på grunn av konkurransen med flyselskapene. Men det gikk jo bra og kaptein Bjørnstad fikk St. Olavs orden, men det var egentlig maskinsjefen som gjorde jobben.

I 1963 kom siste julebåt til Oslo. Krossingene blir redusert og Bergen og Stavanger får ikke lenger julebåt fra NAL. Den svenske Amerikalinje/SAL overtar som julebåt til Bergen, men det blir aldri det samme. Sagafjord blir rent cruiseskip og i 1971 blir Bergensfjord solgt til French Line. Vistafjord ble bygget i 1973, men Julebåten var fra da av ute og NAL ble i alt vesentlig et lastelinje-rederi. Høegh overtok og på 1980-tallet ble det helt slutt med cruise-trafikk for NAL.

En stor del av passasjerlistene for NAL er tapt, men det finnes noe i arkivene. Materialet må ha vært enormt, for eksempel hadde gamle Stavangerfjord 770 krossinger. Da NALs kai i Oslo ble revet i 1980 ble store deler av NALs arkiver kastet.

Erik Ødemark har skrevet 2 bøker om Den norske amerikalinje og en historisk turguide om Oslo havn.

AKTIVITETER

I OSLO/AKERSHUS

Alle er velkomne til å delta på våre aktiviteter. Både medlemmer og ikke medlemmer.

HJEMMESIDEN TIL OSLO/AKERSHUS

<https://www.slektogdata.no/oa>. På førstesiden blir det lagt ut nyheter, du finner aktiviteter, informasjon om aktuelle prosjekter, kurs og mye annet.

OVERSIKT OVER VÅRE AKTIVITETER

For nærmere informasjon om kurs, påmeldinger og annet se vår hjemmeside <http://slektogdata.no/nb/vare-aktiviteter-i-oslo/akershus>.

I hovedtrekk gjennomfører vi våre aktiviteter til oppsatte dager med unntak av juni, juli, august og desember.

Endringer kan skje fort, så følg med på våre hjemmesider.

ÅRLIG HOVEDARRANGEMENT

Vi gjennomfører årlig et større arrangement «Slektsforskerdagen» på Riksarkivet i oktober.

Dette er en storsatsning som samler slektsforskere med foredrag, aktiviteter og presentasjoner.

RIKSARKIVET, SLEKTSVEILEDNING

Første onsdag hver måned kl. 12-17
Hvor Riksarkivet, Sognsveien 221, Oslo.
I 2. etg. i møterommene ved kantinen. Vi tilbyr søkehjelp og veiledning i de mest brukte kildene på nettet, også Sverige og USA.

MEDLEMSMØTE

Første onsdag i måneden har vi medlemsmøte i Wergelandsalen på Riksarkivet.

Møtene starter med et foredrag og fortsetter med diskusjoner over en kopp kaffe.

OSLO BYARKIV, SLEKTSVEILEDNING

NÅR: Hver torsdag 12.00 – 18:00

HVOR: Lesesalen, Oslo byarkiv, Maridalsveien 3.

Her får du gratis søkehjelp og veiledning fra slektsforskere.

OSLO BYARKIV, KURSSAMARBEID

Vi samarbeider med Oslo byarkiv om slektsforskningskurs i Oslo, og kilder til lokalhistorie i Oslo. Vi legger disse ut i vår arrangementskalender.

VEILEDNING OG SLEKTSKAFÈ

NÅR: Den siste lørdagen i måneden kl.
10:00 – 14:00

HVOR: Kulturvernets hus, Øvre Slottsgt.
2 B.

Her får du hjelp med hvordan du kan
søke for å finne dine forfedre i inn og
utland.

Du får også hjelp til slektsprogram.

O/A-STUA

Slekt og Data Oslo/Aklershus har et eget
kontor der du som medlem firtt kan
benytte en av våre PC med installert
programvare:

ArkivDigital (Sverige),

Ancestry (USA),

Aftenpostens arkiv,

Emiweb

Sveriges dødbok og flere andre
programmer.

BRUKERGRUPPER

EMBLA

Møtes den 3. tirsdagen hver måned kl.
18:00 - 21:00

Kontakt: Dag Halgard,
embla@oa.slektogdata.no

BROTHER'S KEEPER

Møtes den 2. tirsdagen hver måned kl.
18:00 - 21:00

Kontakt: Otto Jørgensen,
bk@oa.slektogdata.no

REUNION

Møtes den 2. torsdagen hver måned kl.
18:00 - 21:00

Kontakt: Bjarne Tveiten,
reunion@oa.slektogdata.no

LEGACY

Møtes den 1. tirsdagen hver måned kl.
18:00 - 21:00

Kontakt: Jens Kaasbøll,
legacy@oa.slektogdata.no

DNA

Møtes den siste torsdagen hver måned
kl. 18:00 - 21:00

Kontakt: Carl Birger van der Hagen,
dna@oa.slektogdata.no

STYRET I SLEKT OG DATA OSLO/AKERSHUS

LEDER

Sigbjørn Alapnes Elvebakken
leder@oa.slektogdata.no

STYREMEDLEM2

Sissel Marit Bue
Styremedlem2@oa.slektogdata.no

NESTLEDER

Else Edvinsen Granum
nestleder@oa.slektogdata.no

STYREMEDLEM3

Carl Birger van der Hagen
Styremedlem3@oa.slektogdata.no

SEKRETÆR

Karin Arnesen
sekretar@oa.slektogdata.no

VARAMEDLEM1

Ida Christiane Hunsbedt
Varmedlem1@oa.slektogdata.no

KASSERER

Dag Anders Kjærnes
kasserer@oa.slektogdata.no

VARAMEDLEM2

Lars Jostein Halseth
Varmedlem2@oa.slektogdata.no

STYREMEDLEM1

Jan Edner
Styremedlem1@oa.slektogdata.no

LOKALE GRUPPER

Slekt og Data Asker
SOLVEIG WYSSNBACH
asker@oa.slektogdata.no

Slekt og Data Høvik
ANNE ØDEGAARD MIKKELSEN
høvik@oa.slektogdata.no

Slekt og Data Aurskog-Høland
EVA MARIE GRAN
a-h@oa.slektogdata.no

Slekt og Data Tanum
BERIT KLOUMAN
tanum@oa.slektogdata.no

Slekt og Data Follo
ELSE EDVINSEN GRANUM
follo@oa.slektogdata.no

Slekt og Data Øvre Romerike
SOLVEIG BERGH
romerikeoevre@slektogdata.no

Slekt og Data Frogn
ANNE GULLIKSEN
frogn@oa.slektogdata.no

